

Debreceni Egyetem
Informatikai Kar
Könyvtár-Informatika
Tanszék

Dzsesszkrónika sajtószemmel (1972-1976)

A Debreceni Jazznapok első 5 éve
/Egyetemi szakdolgozat/

Konzulens tanár
Dr. Bényei Miklós
egyetemi docens

Grégász Miklós
informatikus-könyvtáros szak
levelező tagozat

Debrecen, 2008

Motto

*„...minden múlt a jelen előtörténete. Ám ha nem ismerjük jelenünk előtörténetét, akkor
vontaképpen jelenünket sem ismerhetjük meg a kíváncsú alappal, következésképpen
gyökértelen és megalapozatlan jazzkultúra fog létrejönni.”*

Pernye András: Jazz. Bp.,1964. 324.p.

*„A jazzben talán a többszörös értelemben vett kölcsönhatás a legvonzóbb; valami előttiünk,
kissé általunk is teremthető, s közben mi is „teremthetünk”.”*

Turi Gábor: Mindenki ízlése szerint választhatott : dzsessznapok Debrecenben. =
Hajdú-Bihari Napló, 1976. szeptember 18. 5.p.

A címlapon Dr. Kiss Ernő /1931-1982/ - a Debreceni Jazznapok megálmodója - fotója

Tartalomjegyzék

▪ Bevezető	1.
▪ A jazzmuzsika megjelenése és térnyerése Magyarországon	3.
▪ A Debreceni Jazznapok közvetlen előzményei	13.
▪ Indulás: 1972	17.
▪ 1973	20.
▪ 1974	23.
▪ 1975	27.
▪ 1976	32.
▪ Utószó	40.
▪ Hivatkozások	
▪ Mellékletek	

Bevezető

Témaválasztásom indoklásaként el kell mondjam, hogy 20. éve dolgozom a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára zenei gyűjteményének közegében és figyelmem a muzsika sokszínű palettáján egyre inkább a jazz műfaja felé orientálódott. Zeneműtárunk (melyet ma már Médiatárnak neveznek) látogatói körében is sok jazz-szerető embert ismertem meg. 2005 októberétől szervezem a Jazzbarátok Köre összejöveteleit két hetente szerda esténként az egyetemi Galéria Cafe-ban a sajnálatosan szünetelő, legendás Debreceni Jazzklub törekvéseinek folytatójaként.

A Debreceni Jazznapok rendezvényeinek a 90-es évek óta vagyok egyre rendszeresebb látogatója. Igyekeztem a fesztiválról szóló híradásokat is szemmel követni és nagyon elszomorított a tény, hogy a figyelemre méltó hagyományokkal rendelkező rendezvénysorozatnak nincs saját archívuma, internetes megjelenése. Üdítő kivétel Máthé András fotóművész weboldala¹, ahol megtalálható 2004-es "Jazz Debrecenben" című kiállításának képanyaga is (lásd a képen).

Úgy gondolom, hogy gyűjtőmunkám eredménye is - többek között - szerény alapja lehet egy leendő archívumnak, mely akár idővel webes felületen is megjelenhet.

Köszönetem kinyilvánításaként hadd soroljam fel itt azok nevét - reménykedve abban, hogy senkit sem hagyok ki -, akik gyűjtő munkámban legnagyobb segítségemre voltak: Dr. Endes Mihály, Fazekas Csaba, Gyarmati Zoltán, Kiss Imre, Kovács Piroska, Maloschik Róbert, Máté László, Simon Géza Gábor, Szabó Béla, Tóth Ernő, Turi Gábor.

¹ www.mathefoto.hu

Dolgozatomban a magyar jazztörténeti előzmények után megpróbálom erőmhez mérten a Magyarországon megjelent írások válogatott anyagának nyomán végigkövetni a Debreceni Jazznapok történetének első öt évét, az 1972-es indulástól az 1976-os első igazán sikeres évig. Mivel a szűken vett témában mind ez ideig egyetlen kismonográfia látott napvilágot 2001-ben - *A Debreceni Jazznapok 30 éve* című kiadvány Endes Mihály tollából -, leginkább a fesztivál saját kiadványaiban, a helyi napisajtóban, hetilapokban fellelt írásokra támaszkodom (Turi Gábor *A jazz ideje* című könyvében található még összegyűjtve 4 hosszabb írása egy-egy fesztivállal kapcsolatban).

Lehetőségeimhez képest igyekeztem az aprónyomtatványok köréből is meríteni információkat, úgymint műsorfüzetek, brosrák, szórólapok, plakátok. Személyes beszélgetéseket folytattam a fesztivál egykori szervezőivel, zenészekkel és kritikusokkal.

Kutatómunkám során eljutottam a Kölcsey Művelődési Intézetbe, a Magyar Rádióba, a Debrecen Városi Zenei Könyvtárba, a Debrecen Városi Levéltárba, a Főnix Rendezvényszervező Kht.-hoz, ahol igyekeztem nyomára bukkanni a rendezvényhez kapcsolódó dokumentumokhoz.

Dolgozatom Előzmények részében a fesztivál előéletét igyekszem felvázolni, a jazz magyarországi térhódítása jegyében leginkább Simon Géza Gábor jazztörténeti munkájára támaszkodva. Ezt követően rátérek a kronologikus részre, amelyben megpróbálom bemutatni, hogyan jelent meg a sajtóban a jazznapok és annak története: milyen formában, tartalommal és mekkora terjedelemben foglalkoztak vele a lapokban. Milyen beharangozók születtek és milyenek voltak a visszhangok. A napilapok hírei, írásai mellett vizsgálom, hogy milyen szerepet kaptak az egyéb dokumentumtípusok, informális csatornák a rendezvény népszerűsítésében, a róla szóló információk közvetítésében, kritikai megnyilvánulásokban.

Dolgozatom zárásaként igyekszem megválaszolni azt a kérdést, hogyan válhatott sikeres, nemzetközi hírű a rendezvénnyé a Debreceni Jazznapok.

A koncerteken készült fotók és egyéb kapcsolódó dokumentumok másolatait csatolom dolgozatomhoz.

A jazzmuzsika megjelenése és térnyerése Magyarországon

Érdekes és tanulságos megjegyezni, hogy a jazz gyökerei milyen régre nyúlnak vissza hazánkban, mint megtudjuk Simon Géza Gábor magyar jazztörténeti alapművéből².

Már az 1850-es években vendégszerepelt nálunk a sötét bőrű, szenegáli származású - Angliában, a világhírű Shakespeare-színész, Kean-nél inaskodó, majd tanuló - Ira Aldridge, aki Othello vagy Macbeth szerepének eljátszása után rendszerint talált arra alkalmat, hogy ráadásként egy-egy rövid *vaudeville*-t is bemutasson. Ebben a műfajban a "város hangja" jelenik meg táncos, énekes és akrobatikus elemek keverékében s így a négerek korai munkadalai, *blues*-ai is belekerültek. Aldridge népszerűségét mi sem mutatja jobban, mint az, hogy 1853-ban a Rózsavölgyi és Társa kiadó "*Néger dalok*" címen megjelentette 3 song-jának kottáját.

Közelítve korunkhoz Liszt Ferenc neve merül fel, aki ha ma élne, lehet, hogy jazz-zongorista lenne. Az Ő egyes koncertjeinek romantikus hevületű légköre már a mai időköt idézheti, hiszen a közönség lelkesedése játéka hallatán minden elképzelést felülmúlt. Meg kell említeni feltétlenül a cigányzenészek fontos szerepét, akiknek elévülhetetlen érdemeik voltak abban, hogy itthon és Európában is terjesztették a *cake-walk*-ot és a *ragtime*-ot, a jazz elődeit. Híres színésznőnk, Fedák Sári neve is feltűnik a jazz kapcsán, aki 1903-ban nagy közönségsikert aratott a "*Bennem pezsg a vér*" című *cake-walk* előadásával, amit fergeteges és sokakat megbotránkoztató táncsal adott elő. Ekkoriban már megjelentek a gramofon-lemezek is, melyeken rengeteg felvétel a mai napig mutatja a *ragtime* korai terjedését Európában. Itt illő megemlékezni Székely Aladárról, akit szerzeményei alapján napjaink egyik leghíresebb hazai jazz-zongoristája, Vukán György egyenértékűnek minősít a világhírű Scott Joplin-nal.

² Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999.

A korabeli zenei szaksajtó nem bánt bőkezűen a jazz témájával. Lavotta Rudolf 1912-es *Zeneközlöny*ben megjelent írását követően 1926-ig kellett várni a következő szaklapban megjelenő cikkekre, melyet a Temesvároton megjelenő *Zenei Szemle* közölt Vannay János tollából. Természetesen a korszak napi- és bulvársajtója szétszórtan rengeteg információt közölt a magyar "jazzkorszakról" s virágzott a kotta-és lemezkiadás is. Nemzetközi összehasonlításban is igen korainak mondható Szekeres Ferenc kezdeményezése, melynek nyomán 1926-ban budapesti zeneiskolájának profilját *jazz-oktatással* bővítette (első nagyszabású jazzhangversenyét 1929-ben a Zeneművészeti Főiskola nagytermében(!) tartotta).

1926-ból még egy érdekes debreceni vonatkozású adatra bukkanhatunk Simon könyvének 67. oldalán, miszerint a Columbia lemezeiről és a Rádió élő adásaiból is ismert Jazz Syncopaters Band egyik alapító tagja, Sámy László (városunk szülötte) felvételt nyervén a debreceni egyetem jogi karára, az általa alapított egyetemi bigbanddel folytatta jazz-és tánczenei tevékenységét. Sámy 1924-ben budapesti gimnazistaként ismerkedett meg a Moulin Rouge mulató néger szaxofonosával, Tommal, aki látva a fiatalember érdeklődését eladta neki hangszereit és megtanította játszani rajta. Egy jellegzetes korabeli kottaborító szerepel a jobb oldali képen a Debreceni Egyetem könyvtárának régi kotta állományából, aminek összegyűjtése Hankiss Jánosnak, a zenei gyűjtemény életrehívójának, megalapozójának köszönhető.

Nem kellett sokáig várni az első magyar *jazz-könyvre* sem, hiszen 1928-ban a Dante kiadónál megjelent Molnár Antal neves zenetudós műve, a "Jazzband". Ebben az évben járt nálunk a legendás énekes-táncosnő, Joséphine Baker - zenekarának magyar tagja is volt a hegedűs Radics Gábor személyében - is, akinek Royal Orfeumban megtartott fellépése tiszteletére komponálta a zenekart vezénylő Márkus Alfréd máig híres "*Az én babám egy fekete nő*" című slágerét. Ebben az időben már a Rádió is rendszeresen sugárzott külföldi jazz-zenét. Onnan már ismerhette a magyar közönség az 1928-ban hazánkban turnézott és

budapesti fellépései mellett több vidéki városban - közöttük Debrecenben(!) is fellépett - londoni szimfonikus jazz-zenekart, a Savoy Hotel Orpheans-t.

Simon fent említett könyvének 77. oldalán idézi az Esti Kurir írását, mely *koncertbeszámoló*nak is nevezhető a Vigadó-beli hangversenyről: *"Az 'Orphean' nagy sikert aratott 14 tagú zenekarával. Valamennyi kitűnő muzsikussal és hangszerével virtuóz készséggel bántak - említsük meg azt is, hogy hangszereik eszményiek. A zenekar karmestere, Teddy Sinclair a közönség elé tárta mindazt, amit a jazz utolsó esztendei folyamán kitermelt. Kézi villanylámpával vezényelte a zenekart, amely lesötétített teremben játszott - kivilágított hangszerekkel és az állványokra erősített fényellenző lámpákkal. Sinclair kedvesen foxtrottozott a dobogón, mókázott, énekelt, szaxofonozott. A jazz műsorán szólószámok, zenei paródiák (a Tannhauser, Faust és Rimszkij-Korszakov operák persziflázai) és groteszk táncok is szerepeltek."*³

1934-ből idézi Simon munkájának 103. oldalán Fóthy János *Jazz* című cikkét a *Tükör* című magazin lapjairól, mely írásból érzékletes képet kapunk az akkori emberek jazz-képéről és egy történelmi korszakváltás szemtanúi is lehetünk:

*" ... Mi hát az a különös varázs, amellyel ez a furcsa zene annyira meghódította a világot, hogy szinte el sem képzelhetjük azokat az időket, amikor még nem volt jazz. Én azt hiszem, különös varázsa nemcsak abban van, hogy a mai ember, a gyorsaság, a technika, a tempó, a ritmus korának gyermeke, a táncban és zenében is a kor tempóját és ritmusát keresi, hanem abban is, hogy az egész mai élet sokkal színesebb, izgatottabb, groteszkebb annál az életnél, amelynek a tánca a keringő, zenéje pedig a cigányzene és katonabanda volt."*⁴

A '30-as években olyan muzsikussal tűnnek fel, mint a legendás Beamter "Bubi" Jenő jazz-dobos vibrafon-játékos, akit Örkény István *Lágerek népe* című kötetében is megörökített és Martiny Lajos hegedűs-zongorista-zenekarvezető - későbbiekben "swingkirály" -, aki 1935-ben lemezre játszotta Kalmár Pál énekével a *Szomorú vasárnap* című Seress Rezső kompozíciót - szövegíró Jávor László -, ami hihetetlen népszerűsége tett szert és azóta bekerült a jazz-örökzöldek nemzetközi táborába. Ebből az évből származik a Simon által első összefoglaló jellegű hazai jazz kiadványnak nevezett - jazzhíradásokkal már korábban is rendszeresen jelentkező - Sternberg Híradó január 31-i Jazz-album című több mint száz

³ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 77.p.

⁴ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 103.p.

oldalas száma. Ebben részletes írásokat lehet találni a korabeli zenekarokról, szólistákról és szakemberekről. Hangszerismertető mellett jazztörténeti cikkeket valamint ajánló lemezlistát is tartalmaz a forrásértékű kiadvány.

A korszak jelentős muzsikusi még többek között Buttola Ede énekes-zongorista, zenekarvezető és Orlay "Chappy" Jenő, a kiemelkedő, nemzetközileg is jegyzett jazz-dobos, akinek önéletrajza *"Jazzdobbal a világ körül"* címmel, 1943-as megjelenésével már átvezet minket negyvenes évekbe. 1944 márciusától, a német megszállás alatt jazz ellenes politikai propaganda indult be, megtiltották az ellenséges országok rádiós zenei műsorainak sugárzását. 1945 tavaszától hamar új életre kelt a magyar jazz, az ismét kinyitó szórakozóhelyek fellépési lehetőséget nyújtottak régi és új együtteseknek. Tabányi Mihály neve is egyre inkább bekerül a köztudatba, köszönhetően kicsit annak is, hogy hangszere, a harmonika rendkívül népszerű volt a szovjet katonák körében és hazánkban is hamar elterjedt. Tabányi neve is feltűnik

többek között azon a plakáton, melyet Simon közöl könyve 123. oldalán, s mely már egy igazi Jazz Jamboree-t ígér(a plakát képe a bal oldalon⁵).

Az 1945 és 1950 közötti időszakot Simon "a magyar jazz aranykorszakának" nevezi. Kijelentését megerősíti Cziffra György - aki '46 őszén az egyik teaszalonban játszott délutánonként, és híres volt rendkívüli improvizációs készségéről - Ágyúk és virágok című visszaemlékezése sorainak idézésével Simon könyve 128. oldalán: *"... Ekkor ugyanis Magyarországon, akárcsak másutt, az amerikai jazzért való rajongás óriási volt, és az e téren jeleskedő sztárok adták a hangot minden éjszakai lokálban, ahol felléptek..."*⁶

Nagyszámú sikeres jazz- és jazzes elemeket tartalmazó lemezfelvétel született ekkoriban és olyan művészek is énekeltek ekkor tájt jazzt, akikről nem is gondolnánk. Annak a plakátnak⁷ - melyet Simon könyvének 127. oldalán mutat be – a tanúsága szerint például Alfonso és Ráthonyi Róbert (akinek fia jazz-zongorista lett, lehet, hogy nem is véletlenül...) is a fellépők között van és annyi zenekar, szólista szerepel a patinás Zeneakadémia Nagytermébe hirdetett programban, mintegy kisebbfajta fesztiválon. 1949-től kezdődtek el a jazz-muzsikát

⁵ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 123.p.

⁶ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 128.p.

⁷ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 127.p.

hátrányosan érintő változások. Ez a "jampeczene" imperialista eredete folytán nemkívánatossá vált a kultúrpolitika számára. Néhány magánkézben maradt hangfelvevő berendezéssel lelkes rajongók a világon egyedülálló módon röntgenfilmekre készítettek felvételeket gramofonlemezekről és rádióadásokból.

Az ötvenes években néhány kivételezett előadótól - akik a főként külföldi diplomaták és üzletemberek által látogatott kis számú szórakozóhelyeken, elegáns szállodák bárjaiban zenéltek - eltekintve nyilvánosan nem játszhattak jazzt a muzsikusok és ők is inkább csak swinges jellegű számokat adhattak elő. Ez a fajta muzsika visszaszorult 1-2 klub és magánlakások rejtekébe, ahol a fanatikusok nem hagyták kialudni ennek a kreatív és improvizatív zenének a pislákoló lángját. Martiny Lajos, mint nagy túlélő végig a színen tudott maradni, előbb a rádiózenekar élén, majd "All Stars" quintettje vezetőjeként. Nála játszott többek között Kovács Andor gitáros és Kovács Gyula alias "Mr. Dob".

1955-ben mutatták be az "*Egy pikoló világos*" című filmet, melyben megjelent a jazzes környezet és a muzsikát a Martiny zenekar szolgáltatta. Időközben a Magyar Hanglemezzgyártó Vállalat eladási adatai a könnyűzenei lemezek terén mai mértékkel mérve hihetetlen számokat értek el, pl. 1955-ben több mint 1.250.000 darab talált gazdára. Ebben a korszakban vált ismertté Szabó Gábor, gitáros-énekes-hangszerelő, aki '56-ban sok más zenésztársával együtt a kivándorlás mellett döntött és azután Amerikában kultikus figurájává vált a jazznek. Ausztriában élt már ekkor egy másik kiváló magyar gitáros, Zoller Attila, aki 1948 októberében hagyta el az országot. Ha lassan is, de némi jelei mutatkoztak az enyhülésnek a kultúrpolitika terén. A jazzmuzsika a tiltás korszakából a tűrés korszakába léphetett. Mindenesetre ekkoriban még nehezen nagyon lehetett friss jazz felvételekhez jutni, kottákat beszerezni. A rádió igen elvéve adott az ötvenes évek végén jazzműsorokat, maradt az "*Amerika hangja*", aki tehette, azt hallgatta.

1957-ben alakult meg a még ma is létező Benkó együttes, mely a VIT-re kiutazás reményében verbuválódott a KISZ bizottság támogatásával, de végül nem jutott ki a rendezvényre. 1959-ben viszont már elsők lettek a felszabadulási seregszemlén és 1960-ban a közönség szavazatai alapján megnyerték az I. Budapesti Ifjúsági Jazz Fesztiválként "*Májusi dallamok*" címmel a budapesti Bartók színpadon rendezett seregszemlét. Az amatőr együtteseknek meghirdetett versenyen részt vett a Szabados-quartett és a későbbi Bergendy zenekar elődje, a Ifjúsági Jazz együttes is. Megtörtént a vérfrissítés, az amatőr mozgalom első szele megérintette a hazai jazz világát is. 1961-ben került a Zeneakadémián frissen végzett

zongorista, muzikológus Gonda János - napjainkig meghatározó egyénisége a hazai jazzvilágnak - a Qualiton Magyar Hanglemezgyártó Vállalathoz, mint zenei rendező. Megnyerte a vállalatot egy jazz lemezsorozat kiadására, aminek Ő lett a fő szervezője és egyben közreműködője is, hisz éppen saját zenekara, a Qualiton Jazz Együttes korongja nyitotta meg 1962-ben a Modern Jazz névre keresztelt nagy jelentőségű lemezsorozatot, mely 10 részt ért meg 1970-ig (az 1. lemez borítója az alábbi képen látható⁸).

Sokan tévesen ekkortól számítják Magyarországon a jazz történetét kirekesztve a gazdag múlt tradicionális, swinges és akár a modernként besorolható eseményeit is. Tagadhatatlan azonban, hogy megindult valami pezsgés a műfaj hazai életében. A '62-es év jelentős nemzetközi sikert is hozott a magyar jazznek, hiszen a Karlovy Vary-ban, a keleti blokkban elsőként megrendezett jazz-seregszemle 1. díját Garay Attila zongorista nyerte el. Ez az az év, amikor egy a tánczene és a jazz problémáit vizsgáló MSZMP összefoglalót követő vizsgálat nyomán összehívott KISZ ülésen bejelentették Budapesti Ifjúsági Jazz Klub megalapítását, mely az első támogatott hivatalos klub volt. Ez a jelentős hatású, de meglepően rövid életű (mindössze másfél évig működött) kezdeményezés a Dália presszóban lelt törzshelyre és elnöke, főszervezője Kertész Kornél hírneves zongorista lett. A klub hetente tartott jazztörténeti előadásokat és lemezbemutatókat, teret adott jazzformációk bemutatkozásának. 1963 elején saját havilapot, az Ifjúsági Jazz Klub Híradót jelentetett meg, mely ugyan csak négy számot ért meg, de az első magyar *jazzfolyóíratként* ment be a köztudatba.

Visszatérve 1962-be ki kell emelni a Magyar Rádió műsorában, a Könnyűzenei Híradóban elindult jazztörténeti sorozatot, melyet a híres zenetudós, Pernye András tartott hosszú időn keresztül nagy sikerrel. Szentkúti Pál, aki egyik elindítója volt a változásoknak a rádióban, volt ezidőben a szórakoztatózenei osztály vezetője. Ő indította el A jazz kedvelőinek című heti rendszerességgel jelentkező adást és A jazz világa című havi magazinműsort is, melyekhez azután később a Jazzlemezek... sorozat is csatlakozott.

⁸ [Gonda János szerk.]: Modern jazz I. [hanglemez]. Bp., 1962.

A Muzsika című folyóirat '63-'64-es évfolyamaiban folytatásokban napvilágot lát Gonda János tollából egy jelentős cikksorozat, majd 1964-ben megjelenik az első hazai átfogó jazztörténeti munka Pernye András: A jazz című könyve a Gondolat Kiadónál (borítófedele a képen látható⁹). Gonda szintén nagyon jelentős jazzkönyve 1965-ben lát napvilágot.

A kor adottságaiból következően az ifjúsági közösségi rendezvények megszervezésében a KISZ-nek döntő szerep jutott. A hatvanas évek közepén három nemzetközi jazz fesztivált szervezett. A 3.-at 1966-ban a Budapesti Ifjúsági Napok eseménysorozatába illesztve segítette a műfaj hazai megismertetését. Óriási vonzerejű esemény volt egy évvel korábban Louis Armstrong budapesti fellépése, amire több mint 80 ezer ember volt kíváncsi a Népstadionban megrendezett koncerten. Ekkortól kezdődően szinte évente láthatott nagy amerikai sztárokat a budapesti közönség, legtöbbször az Erkel Színházban. Szintén 1965-ben

alakult meg a Jazztanszak Gonda János vezetésével, mely a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola berkeiben középfokú szintű képzést nyújtott, s óriási előrelépést jelentett a modernkori jazz magyarországi térnyerésében. Ebben az évben csatlakozott a Nemzetközi Jazzkutatási Társasághoz 3 magyar jazzkutató (Csányi Attila, Pál Sándor, Simon Géza Gábor) is.

1967-ben indította el a Magyar Rádió jazzversenyeinek sorát, melyeket 1970-ig évente, azután évki hagyásokkal, később tematikus jelleggel rendeztek meg. Fő szervezője sokáig Kiss Imre volt, aki rádiós szerkesztőként kulcsfigurájává vált a '70-es, '80-as évek magyarországi jazzéletének és - többek közt a lemezkiadás csekély nagyságrendje miatt is - jazzmonopóliummá tette a rádiót. Kiss Imrének - a kialakuló jazzklub hálózat tevékenysége mellett - nagy szerepe volt abban, hogy a vidék is egyre jobban bekapcsolódott a hazai jazzvérkeringésbe. Rádiós működése alatt egyre nőtt a jazzműsorok időtartama, a rádió első számú jazzkoncert-rendezővé lépett elő jó kapcsolatban az Országos Rendező Iroda (ORI) és az Interkoncert munkatársaival. Egymást követték a stúdió felvételek és fellépések, vidéki

⁹ Pernye András: Jazz. Bp., 1964.

városok különböző néven futó jazz rendezvényei, köztük a Debreceni Jazznapok, amelyik a leghosszabb életűnek bizonyult mind közül, hiszen megszakítás nélkül a mai napig működik és reméljük a jövőben is évente megrendezésre kerül.

Érdemes annyit még itt megjegyezni, hogy Simon többször idézett és az egyetlen magyar jazztörténeti összefoglaló munkának tekinthető könyvében a debreceni fesztiválról érdemben egyáltalán nem esik szó. Említésszerűen megjelenik a 179. oldalon: *"Vidéken először Székesfehérváron, 1967-ben szerveztek fesztivált. Az első fesztivál sztárja Kőrössy János volt. Később, elsősorban a Magyar Rádió szervezett igen agilis jazzszerkesztője, Kiss Imre irányításával mind több városban jazzkoncerteket, majd jazzhétvégeket, (pl. Debrecen, Nagykanizsa, Szeged, stb.)"*¹⁰

Majd ugyanezen az oldalon később még egyszer (179-180.o.): *"A jazzklubok nagyon sokszor jam session jellegű élőzenei estjei mellett mind nagyobb számban rendezett koncerteket a Magyar Rádió. A jazzversenyek rádiós koncertjei, azok külső helyszínein megrendezett döntői (például a székesfehérvári jazzfesztivál keretében) azt mutatták, hogy a Magyar Rádió mind fontosabb jazz-hangverseny-rendezővé vált. Jazznapok, jazzhétvégek, jazzhetek, jazzfesztiválok nőttek ki Cegléden, Debrecenben, Miskolcon, Nagykanizsán, Salgótarjánban, Szegeden, Székesfehérvárott, Szekszárdon és más városokban, amely jazzesemények általában szinte teljes mértékben a Rádiótól függtek. A helyi tanácsok, kulturális szervek, művelődési központok többek között a Rádió tekintélye és a fesztiválok országos visszhangja miatt örömmel adták áldásukat és pénzüket ezekhez a jazzrendezvényekhez. ... A Magyar Rádió, mint jó rendezőhöz illik, műsoraiban előzetesen bemutatta a fellépő zenészeket, zenekarokat, élőben vagy felvételtől sugározta a felvételeket. Ezzel közönséget toborzott, szervező erővé vált."*¹¹

A 185. oldalon a *Fesztiválvárosok* alfejezet elején ismét csak felsorolás szerűen jelenik meg Debrecen neve: *"Elsősorban a Magyar Rádió sokszor, de nem eleget hangoztatott támogatásával számos magyar városban jöttek létre európai szintű jazzfesztiválok. Székesfehérvár, Debrecen, Nagykanizsa, Salgótarján lettek talán a legnagyobbak, míg Nagykovácsán mindössze egy fesztivált tartottak."*¹²

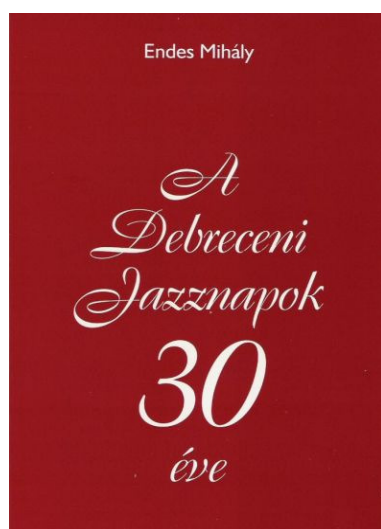
¹⁰ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 179.p.

¹¹ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 179-180.p.

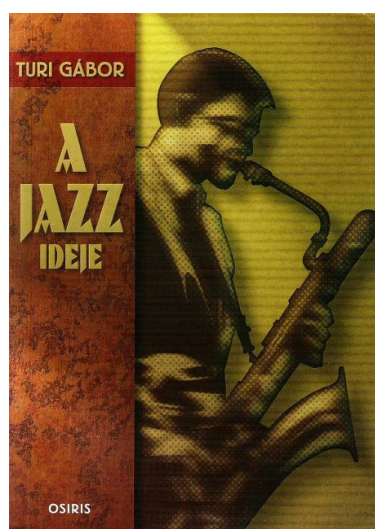
¹² Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 185.p.

A *Például Győr* alfejezetben azután választ kapunk Debrecen mellőzöttségének mértéke (187.o.): *"Jelen kötet összeállításánál (is) komoly problémát jelentett egyes arányok megtalálása. Egyes vidéki városok kiemelkedő szerepet játszottak, főleg a modernebb (jazz) korszakban. Számos fesztiválvárosról esett szó. Ugyanakkor a helyi (jazz) várostörténeti erők kellően impotensek (vagy egyszerűen figyelmetlenek, majdnem egyremegy) voltak eddig ahhoz, hogy egy-egy város jazzéletét legalább vázlatosan összefoglalják, legalább egy cikkgyűjtemény-félét összehozzanak és publikáljanak. Így számos nagy múltú város (például Debrecen, Székesfehérvár) esetében csak a jó szerencsére vagyunk utalva, mert néhány újságcikk-kivágyatból, jobb esetben maximum két-három tucat cikkből és egy-két összefoglalóbb jellegű anyagból (Debrecen: Turi Gábor, Székesfehérvár: Márkus József) kellene komplex képet kirajzolni. Aki próbált már hasonlót, az tudja, hogy a dolog gyakorlatilag teljesen lehetetlen. Nos ezért kellett úgy döntenünk, hogy mindössze két várossal foglalkozunk kiemeltebben. Az egyik város Győr... [a másik Nagykanizsa]."*¹³

Utalva Simon könyvének megjegyzésére Turi Gábor és Debrecen vonatkozásában, meg kell jegyezni, hogy ugyancsak 1999-ben látott napvilágot az az átfogó cikkgyűjtemény¹⁴, mely Turi 20 év alatt született jazz témájú írásaiból ad válogatást. Benne jócskán esik szó a debreceni fesztiválról, konkrétan a 3. *Tengely* című fejezetben több hosszabb közlés is helyet kapott '76-ból, '82-ből, '86-ból és '89-ből. Egy majd másfél évtizedet átívelő, a mindenkori aktuális helyzetképet megmutató sorozatról van szó. Ráadásul ezt a gyűjteményt ismeri Simon, hiszen bibliográfiai tételként kezeli, sőt borítóképét is közli.

Tekintve Simon könyvének lezárási dátumát - 1999 -, sajnálhatjuk, hogy nem ismerhette Endes Mihály 2001-ben megjelent kismonográfiáját¹⁵, hisz akkor valószínűleg Debrecen is több helyet kapott volna írásában. (Endes és Turi könyveinek borítói a képeken).

¹³ Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 187.p.

¹⁴ Turi Gábor: A jazz ideje. Bp., 1999.

¹⁵ Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen., 2001.

Endes könyve koncentrált összefoglalása a témának, remek képanyag egészíti ki a jó hangulatú, rövid történeti résszel kezdődő, az ügy iránt maximálisan elkötelezett hangnemű írást, aminek terjedelmi korlátai azonban nem engedték, hogy írója a jazznapok történetét egy-egy év történésein belül részleteiben és átfogóan bemutathassa. Egy rövid impresszió vezeti be minden esztendő fellépőinek felsorolását egy jellemző, jó minőségű fotóval. A könyv végén a fesztiválhoz kapcsolódó anekdota-gyűjteményt és bizakodó jövőképet festő lezárást találunk (109.o.):

"A Debreceni jazznapok immár nemes hagyomány, ezért azután a harmincadik és a negyvenedik után sem köszönhetünk el egymástól másként, mint hogy így szólunk: viszontlátásra jövőre, ugyanitt!"¹⁶

¹⁶ Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen., 2001. 109.p.

A Debreceni Jazznapok közvetlen előzményei

A Debreceni Jazznapok létrejöttét, indulását lehetővé tévő momentumok közül ki kell emelni a Debreceni Jazz Együttes döntő szerepét. A lelkes amatőrökből álló zenekart Dr. Kiss Ernő zongorista - polgári foglalkozását tekintve ügyvéd - 1965-ben alapította Fazekas Csaba bőgős, Fazekas László vibrafonos és Mátyás Ferenc dobos társaságában. Következő év januárjában mindjárt rádiófelvétel is készült velük, mint a debreceni József Attila Irodalmi Színpad *Húszévesek* című műsorának közreműködői. Ekkor nevük még a Debreceni Irodalmi Színpad jazz-kvartettje volt és ezen a néven érték el első nagy sikerüket az 1966 májusában Salgótarjánban megrendezett "Amatőr jazz és tánczenekarok második országos fesztiválja" nívódíjasaként.

A fesztiválsiker után interjú jelent meg Kiss Ernővel a Hajdú-Bihari Napló M.V. [Magyari Vilmos] jelzéssel. A beszélgetés folyamán a zenekarvezető beszélt a korábbi debreceni jazz-kezdeményezésekről is:

*"... évekkel ezelőtt történt Debrecenben is próbálkozás a jazz pódium-művészetté emelése érdekében. Különféle kulturális fórumok rendeztek jazzhangversenyeket, amit a közönség eleinte szívesen fogadott, de végül elnéptelenedtek a nézőterek, és azóta feledésbe ment a kezdeményezés. A zenekar tagjai közül ketten már akkor szerepeltek hangversenyeken."*¹⁷

A cikk további részében elmondja még Kiss Ernő, hogy nagyon sok hasznos ismeretséget kötöttek a seregszemlén és hogy fesztivál- és koncert meghívásokat is kaptak. '66 novemberében a Magyar Televízióban is szerepeltek a "*Halló fiúk, halló lányok*" egyik novemberi adásában.

1967-ben már megkapták a Debreceni és Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Ház támogatását. Gyarmati Kálmán igazgató kezdettől bizalommal segítette az együttes munkáját és ebben az évben hangszerbeszerzésre is lehetőséget biztosított a zenekarnak. Ebben az évben már hivatalosan is a művelődési ház zenekaraként működtek, kapcsolatuk még

¹⁷ M.V. [Magyari Vilmos]: A fesztivál legjobb együttese : a debreceni jazzkvartett sikere az országos találkozón. = Hajdú-Bihari Napló, 1966. június 1. 5.p.

szorosabbra fonódott. Márciusban a Művész moziban mutatták be a közönségnek Fazekas László átdolgozásában Bartók Béla: *Cantata Profana* című művének jazzváltozatát. Nagy sikert arattak és az eredmény az újabb salgótarjáni fesztiválon sem maradt el, aranydiplomát kaptak és jazzkategóriában kiérdemelték a legjobb együttesnek járó címet. Kiváló szereplésüknek köszönhetően őket delegálta a Magyar Rádió a szeptemberi zürichi nemzetközi amatőr jazzfesztiválra. (a fotó Fazekas Csaba magángyűjteményéből származik)

Zürichben is remekül helyt állt az együttes, ami 1968 márciusi bécsi fesztivál-meghívást eredményezett. Az év nyarán azonban a zenekar kiváló vibrafonosa lakhelyváltozás miatt kivált az együttesből. Helyére Gyarmati Zoltán szaxofonos került - aki mai napig meghatározó

alakja Debrecen jazzéletének - és már addig is sok fellépésen működött közre, továbbá csatlakozott az átszervezett zenekarhoz Juhász László trombitás is egy rövid időre.

Megismételték nagyszerű szereplésüket az 1969-es salgótarjáni jazzseregszemlén is. Mint a Magyar Rádió jazzversenyének döntősei, részt vehettek az Alba Régia Napok keretében megrendezett székesfehérvári III. Videoton Interjazz Fesztiválon, mely akkoriban a legjelentősebb ilyen jellegű hazai rendezvény volt. Márkus József *Interjazztól Dr. Jazzig : szubjektív fehérvári jazztörténet* című írásában (*Árgus : irodalom - művészet - valóság*, 2003/12) olvashatunk a székesfehérvári fesztivál tündökléséről és bukásáról:

"... az 1966-os Budapesti Nemzetközi Jazzfesztivál három napján - a Zeneakadémia nagytermében - már olyan világhírességek is felléptek, mint a nyugat-német harsonás, Albert Mangelsdorff (kvintettjével), vagy a később Amerikában híressé vált cseh zongorista, Jan Hammer. Hogy a következő évben miért éppen Székesfehérváron folytatódott a magyarországi nemzetközi jazzfesztiválok sorozata, azt csak találgathatjuk. Bizonyára szerepet játszottak a kormányzat részéről akkorian kiadott utasítások a decentralizációra, a vidék gazdasági és kulturális életének fejlesztésére - akár a főváros rovására is. Kínálkozott egy nemrég újjáépült, remek akusztikájú épület: a Vörösmarty Színháznak akkoriban még nem volt saját társulata, befogadott különféle szórakoztató rendezvényeket. (A Rádió a "Tessék választani!" című táncdalbemutatóival már sikeresen élt e lehetőséggel.) Budapest közelsége

megkönnyítette a fellépő művészek közlekedését a fővárosból és vissza. Adva volt továbbá a megyeszékhely évenként, éppen májusban visszatérő ünnepi programja: az Alba Regia Napok.

A Magyar Rádió első jazzversenye is pontosan azokban a napokban fejeződött be, kapóra jött hát a győzteseket jutalomként felléptetni. És nem utolsó sorban "kéznél volt" egy akkoriban még fellendülőben lévő nagyvállalat - költségvetésében reklámra fordítható jelentős összeggel: a Videoton. 1967. május 8. és 10. között megszületett tehát az I. Alba Regia Interjazz Fesztivál. Az esemény legsikeresebb külföldi sztárja az akkoriban Romániában élő magyar zongorista, a kimagasló képességekkel megáldott Kőrössy János volt. A fesztivál évenként ismétlődött (1972-ig) egyre nagyobb érdeklődéssel kísérve; a magyar hírességek mellett európai, majd világsztárok fellépésével; olyanokkal mint Johnny Griffin, Kenny Drew, Art Taylor, Maynard Ferguson, Art Farmer, John Surman, Albert Mangelsdorff, a Clarke-Boland Big Band, vagy a tradicionális együttesek közül Chris Barber zenekara és a Dutch Swing College Band. 1972-ben nem kisebb élő legendát láthattunk-hallhattunk a Vörösmarty Színház falai között - a Benkó Dixieland Band vendégszolistájaként - mint Louis Armstrong kortársa és egykori kollégája: Albert Nicholas, a New Orleans-i születésű klarinétos. Ugyanezen a napon, tehát június 3-án következett a hat évig tartó sztárparádé betetőzése: a Keith Jarrett - Charlie Haden - Paul Motian trió fellépése... A frenetikus sikerű koncert volt egyúttal a fesztivál hatyúdala, ugyanis a hatesztendő sorozatot hatévi tetszhalál követte, majd az 1978-as feltámadást háromévenkénti kivirágzás, aztán lassú haldoklás..."¹⁸

Visszatérve a Debreceni Jazz Együtteshez, számukra az 1970-es év az útkeresés jegyében telt, hogy azután 1971-től elkezdődjön egy sikerszéria. 4 nyelvű, fotókkal illusztrált 12 oldalas ismertető jelent meg a zenekarról a művelődési központ kiadásában 1000 példányban (borítója a következő képen¹⁹).

Áprilisban a csehszlovákiai Prerovban remekül szerepelt az együttes, amit bronzdiplomával jutalmazott a zsűri. Játékuk hallatán a spanyol San Sebastian jazz fesztiváljának menedzsere meghívta Őket a júliusi nemzetközi versenyre.

Nagyon jól sikerült a

spanyolországi szereplés, nagy megtiszteltetésként még kétszer hívták vissza ide az együttest '72-ben és '74-ben is.

¹⁸ www.argus.hu

¹⁹ Debreceni Jazz Quartett [1971]. [ismertető füzet]

Időközben (maradva még '71-ben) a magyar rádió jazzt pártfogó műsorpolitikája egyre aktívabbá vált - elsősorban az agilis Kiss Imre szerkesztő jóvoltából - és megrendezte Dzsesszhét nevű programsorozatát. Hegedős László a Magyar Hírlap részére készített interjút²⁰ Kiss Imrével, melyben a rádiós szakember elmondja, hogy örömdetesen fejlődik a jazzmuzsika hazánkban és ezzel párhuzamosan nő az érdeklődés a műfaj iránt. Kultúrpolitikai kérdésként kezeli a jazz ügyének támogatását, mivel egyrészt a tánczenén nevelkedett közönség ízlését emeli, másrészt a könnyűzenészeket is ösztönzi a színvonalasabb játékra.

A hatvanas évek végétől felerősödő, a kulturális élet decentralizálására irányuló törekvésekkel összhangban vidéki városok is bekerültek a Dzsesszhét színhelyei közé.

Debrecenbe - jazztörténeti dátumhoz értünk - 1972. november 23., csütörtök este fél nyolc órára ért el a dzsesszhét rendezvénysorozata és lett ez az este utólag visszaszámozva az 1. az elkövetkező jazznapok, fesztiválok sorában.

²⁰Hegedős László: Dzsesszhét '71 : Hatszáz perc dzsessz. = Magyar Hírlap, 1971. február 10., 6.p.

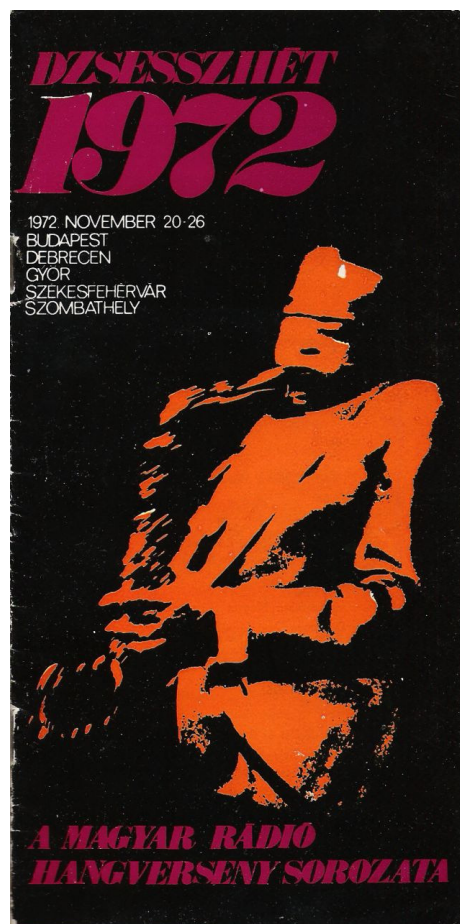
Indulás: 1972

A '72 novemberi jazzhét 20 oldalas, igényes kivitelű műsorfüzetéből kiderül, hogy programja egy komoly jazzfesztiválnak is becsületére válna. 7 nap, 7 helyszín, 5 ország zenészei 10 külföldi és 18 magyar formációban. A rádió Szórakoztatózenei osztálya mellett a társrendezők általában művelődési házak, kivéve Székesfehérvárt, ahol a színház volt a befogadó intézmény. (a műsorfüzet borítója a képen²¹)

A rádió minden este élő közvetítést ígért 19.35-től kétszer a Kossuth és a Petőfi adón és háromszor az URH sávon. Megtudjuk a zenei rendezők, hangmérnökök és a műsorszerkesztő – Kiss Imre – nevét is. A műsorfüzetet művészi igényű fekete-fehér fotók gazdagítják, de sajnos se az ábrázolt muzsikus(ok), se a fényképész(ek) neve nincs feltüntetve.

A csütörtöki napra hirdetett debreceni állomás programjában 1 külföldi és négy hazai együttes szerepelt.

A helyi sajtóban előző nap részletes beharangozó jelent meg *Dzsesszhangverseny a Bartók Teremben : a rádió egyenesben közvetít* címmel név nélkül²². A hangzatos cím már önmagában is kedvcsinálóként értékelhető, hiszen aki a jazz-zenét nem is feltétlenül ismeri-szereti, egy rádióközvetítéssel járó forgatagot lehet, hogy kíváncsisággal fogad (legalábbis akkoriban még...). Az ismeretlen cikkíró bevezetőjében kitér a rádiónak a '60-as évek első felétől felívelő jazz-misszionáriusi szerepére. A műsorfüzettel ellentétben ő 19 magyar és csak 8 külföldi együttes szerepléséről beszél(!) és elárulja, hogy 24 koncertet élő adásban fog adni a rádió. A fellépők közül elsőként említi a hazánkban először szereplő Usty Combo együttest Csehszlovákiából, majd bemutatja a hazai fellépőket utoljára hagyva a városi jazz együttest, akikről igen elismerően nyilatkozik felemlgetve remek korábbi fesztivál-szerepléseiket is, majd az est sikerében bizakodó sorokkal zárja írását. Érdekes megjegyezni,

²¹ Dzsesszhét 1972 : A Magyar Rádió hangversenysorozata. [műsorfüzet]

²² [név nélkül]: Dzsesszhangverseny a Bartók Teremben : a rádió egyenesben közvetít. = Hajdú-Bihari Napló, 1972. november 22. 5.p.

hogy beszámolót a jazzestről nem találtam a Napló következő számaiban(!?). A *Film Színház Muzsika* – a jazzel viszonylag gyakran foglalkozó - képes magazinban jelent meg írás D. szignóval²³, mely a jazzhetet értékeli, de se Debrecen, se az itt fellépő zenekarok neve nem szerepel említésszerűen sem. Juhász Előd a *Tükör* hasábjain publikált zenei levelében²⁴ már felsorolja a helyszínek között Debrecen, sőt a debreceni fellépők közül kettőt név szerint is kiemel, sajnos éppen a negatív példák között. Az ifj. Balogh Gyula trió által játszott free-jazzt technikai fogyatékosagra vezeti vissza, míg Kovács Andornál a megmerevedett stílust említi hiányosságként. (Ugyanakkor a személyes beszámolókból és Endes könyvéből nagysikerű jazzest képe rajzolódik ki²⁵). A jazzhéttel kapcsolatban az ingadozó színvonal ellenére növekvő érdeklődésről beszél a cikkíró és összességében pozitívan értékeli, s megemlíti, hogy a rendezvénysorozatra a külföld is felfigyelt.

Megjelent még egy - nyilván kissé elfogult hangnemű – 7(!) fotóval illusztrált írás a rendező Magyar Rádió *Zenei Híradójában* is Benedikty Béla tollából. Cikkéből megtudjuk, a jazzhét a rádió jazzversenyeit váltotta fel, hogy tágabb körben népszerűsíthesse a műfajt. *„Közismert, hogy a Rádió válogatott programokkal segíti a vidéki műsorellátást. Ez egyébként városaink lelkesedése is tükrözi: a kultúrházak és színházak nagyszerű szervezéssel gondoskodtak az országos dzsesszfesztivál sikeréről. Székesfehérvárott, Szegeden, Debrecenben például telt házak fogadták a vendégszereplő együtteseket. Akár a júniusi székesfehérvári fesztiválon, a külföldi szakemberek most is irigykedve nézték a rádióműsorban az élő közvetítések számát és idejét.”*²⁶ A debreceni koncertről szólva beszámol a város jazzegyüttesének sikeréről, az ifj. Balogh trió játékával elégedetlen, az Apostol együttest dicséri, viszont Vajda Sándor bögösnél túl soknak ítéli a látványelemeket. (Érdekes, hogy ezek után épp a kritikával illetett nagybögösről láthatunk fotót valószínűleg Diner Tamás fotográfustól)

A Bartók teremben tartott rendezvényen a meghirdetett fellépők közül a csehszlovák zenekar végül is nem szerepelt, így már az első a rádióval közösen rendezett debreceni dzsesszhangversenyen műsorváltozás történt, ami a fesztiválszervezők egyik visszatérő rémálma. Fellépett viszont a már említett két zenekaron kívül az Apostol együttes (Bp.) és a Debreceni Jazz Kvartett. Az este sikere nagyban hozzájárult ahhoz, hogy elinduljon a debreceni fesztiválok sora, amit a jazz együttes tagjai már korábban is javasoltak. Elévülhetetlen érdemei vannak Dr. Kiss Ernőnek s zenekarának, Dr. Gyarmati Kálmán

²³ D.: A Magyar Rádió Jazzhete. = Film Színház Muzsika, 1972. december 16., 51. sz., 21.p.

²⁴ Juhász Előd: Dzsesszhét'72. = Tükör, 1972. december 5., 49.sz., 12.p.

²⁵ Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 27.p.

²⁶ Benedikty Béla: A Magyar Rádió Dzsessz Hetéről. = A Magyar Rádió Zenei Híradója, 1973. január, 18.p.

művelődési ház igazgatójának és a Magyar Rádió részéről Kiss Imrének a Debreceni Jazz Napok létrejöttében.

A '72-es év nagyon jelentős eseményeként értékelhető, a jazzmuzsika szuverén alkotó tevékenységként történő elfogadtatásában mérföldkőnek számít a Magyar Zeneművészek Szövetségén belül létrejött Jazz-szakosztály életrehívása. A Gonda János vezetésével meginduló szervezet 5 munkacsoportot állított fel, melyek feladatkörébe tartozott többek között: *szakmai bemutatók szervezése; tehetségkutató; szakmai tanácsadás; jazz-klubok patronálása, hálózattá szervezése; propaganda tevékenység; sajtókapcsolatok kiépítése, javítása; jazz-szaklap létrehozásának előkészítése; információk gyűjtése; bel- és külföldi kapcsolatok kiépítése, ápolása; a kutatómunka támogatása, kiszélesítése...* Debreceni részről Dr. Kiss Ernő két munkacsoportban is helyet kapott.

Erre az évre nyúlik vissza a Debreceni Jazzklub történetének kezdete is, mint egy húsz évvel később megjelent újságcikkből megtudhatjuk. Nagy Tündének a két évtizede alakult dzsesszklub jubileumára készült írásából kiderül, hogy 1972-ben néhány fiatal orvos Szigeti Péterhez fordult segítségért egy klub létrehozásának szándékával. Az újságíró megkérdezte Szigetit az alakulás körülményeiről. Válaszában a neves szakértő elmondja: *„A Kassák-klub szellemi műhelyéből indult el a táncházmozgalom, ott találkoztak az alternatív zene és a kortárs dzsessz kedvelői. Ennek a klubnak egy változatát próbáltuk aztán Debrecenben is létrehozni. Először a DOTE, majd 1983 óta a KLTE védőszárnyai alatt működik a kis közösség. A Kölcsey művelődési központ által fenntartott, Turi Gábor vezette dzsesszklubbal 1982-ben olvadtunk össze, mivel jórészt ugyanazok jártak a két csoportba. Minden évben kérdéses volt, megmaradhat-e a klub. Ahány hivatalos szervhez fordultunk, annyi nem akarta, de keljfeljancsiként mindig talpra álltunk. ... Ismerem az ország valamennyi dzsesszklubját. Budapesten tizennyolc, vidéken ennél jóval kevesebb működik napjainkban. Egyikben sincs olyan pezsgés, nem jött létre olyan szellemi centrum, mint a debreceniben. ... A dzsessz „médiaként”, erős metakommunikációs alapként közel hozhatja egymáshoz a teljesen eltérő életközösségekből érkező, különböző természetű embereket. ...”²⁷* (A cikkben a jazznapokkal kapcsolatban egy szó sem esik, pedig személyes közlésekből és más forrásokból arra lehet következtetni, hogy nem választható teljesen szét a két kérdéskör.)

²⁷ Nagy Tünde: Nem csak az „elvarázsolts” emberek zenéje : két évtizede alakult meg az ország egyik legsikeresebb dzsesszklubja. = Hajdú-Bihari Napló, 1992. november 4., 8.p.

Elindult hát a Debreceni Jazznapok sikertörténete, mely a szervezők, a támogatók és a közönség kitartásának köszönhetően a legrégebb, töretlen hagyományokkal rendelkező ilyen jellegű rendezvénysorozat azóta is hazánkban.

1973

A 1973 nyarán a Délmagyarország napilap hasábjain két részes szegedi jazztörténeti összefoglaló²⁸ jelent meg Horváth Tamás tollából. A cikkben hangot ad annak a véleményének, hogy ebben a pillanatban a szegedi jazzfesztivál az egyetlen ilyen jellegű hazai rendezvény.

Szerencsére ez csak őszi volt igaz, hiszen ebben az évben teljesült a debreceni jazzmuzsikások és a lelkes jazzbarátok álma, 1973. szeptember 16-17-re kitűzték a [2.] Debreceni Dzsessznapok időpontját (hogy miért pont vasárnap és hétfő... hmm, most ne firtassuk).

Kiss Imrének a Magyar Rádió Zenei Főosztályának hírmondójában megjelent műsorajánlójában olvashatunk a debreceni programról és tervekről: *„Első ízben lesz nagyobb szabású, szinte fesztivál jellegű dzsesszhangverseny színhelye Debrecen. Szeptember 16-17-én kerül sor az Arany Bika szállóban a Debreceni Dzsessz Napok hangversenyeire. A társrendező, a Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Központ azt reméli, hogy ezzel végleges sikerre visszük a dzsesszmuzsikát a debreceni és környékbeli hallgatóság előtt, és jövőre talán sor kerülhet egy még nagyobb szabású fesztiválra.”*²⁹ E szavakból kitűnik, hogy a szervezők tudatosan törekedtek egyre emelni a rendezvény volumenét. Cikkében beszámol még a november közepére tervezett Nagykanizsai jazzhétvége szervezésének előkészületeiről is, ahová többek között olyan fantasztikus világsztárt kívántak szerződtetni, mint Ben Webster. A tárgyalások kulisszatitkaiba való bepillantás azt sejteti, hogy ekkor még a kanizsai rendezvény nívósabb volt a debreceninél.

Visszatérve a Debreceni Dzsessz Napokhoz a szeptember 12-i Napló utolsó oldalán kis keretes előzetes³⁰ jelent meg, melyből megtudjuk, hogy új helyszínként a Csokonai Színház szerepel és éjszakai koncertet is rendeznek a Kossuth utcai Pódium teremben. A

²⁸ Horváth Tamás: A dzsessz Szegeden I-II. = Délmagyarország, 1973. július. 14-15., 4.p.

²⁹ Kiss Imre: Dzsesszműsorok kedvelőinek. = A Magyar Rádió Zenei Híradója, 1973. szeptember, 20.p.

³⁰ [név nélkül]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 12., 8.p.

magyar együttesek mellett csehszlovák, finn és német zenekarok fellépését is hirdeti a szöveg (Kiss Imre cikkével, a szórólappal és a fesztivál plakátjával megegyezően). A rádió mellett maradók is élvezhetik a koncerteket egyenes adásban.

Vasárnap a rendezvénysorozat első napján a Napló utolsó oldalának Napi Krónika rovatában két korra jellemző rövid hírt találunk:

„A POL-BEAT KLUB ma, 16-án vasárnap este kollektíven részt vesz a Debreceni Csokonai Színházban a debreceni dzsessznapok hangversenyén, ami este hét órakor kezdődik...”

„A művészeti fórum keretében a Hazafias Népfront Debrecen városi Bizottságának klubja szeptember 17-én, hétfőn este 6 órakor a klubban „Ismerkedés a dzsesszel” címmel a debreceni dzsessznapokon fellépő együttesek műsorából bemutatót rendez.”³¹ (Érdekes, két klubról is szó esik a jazznapokkal kapcsolatban, de egyik sem a jazzklub...(??))

(Fazekas Csaba magángyűjteményéből származó biléta képe látható balra)

Furcsa, hogy míg - a szintén Fazekas gyűjteményéből megismert - szórólapon³² a Bartók terem, addig a plakáton³³ a Csokonai Színház szerepel helyszínként és a fellépők sorrendje több helyen nem egyezik (!).

Mutatja az erőviszonyokat, hogy első helyen a Magyar Rádió neve szerepel rendezőként és csak őt követi a Debreceni és Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Központ. Jegyeket elővételben is lehetett vásárolni az Országos Filharmónia Vörös Hadsereg úti pénztáránál.

Szeptember 19-én jött a koncertekre az első sajtóviSSzhang Zöldi László Napló-beli cikkében. Rádiós műsorokat értékelve végül a következőket írja: *„...(Dzsessznapok.) De ha már egy musicalről esett szó, essék szó a vállalkozó szellemű Kiss Imre legújabb kezdeményezéséről is: vasárnap és hétfőn a debreceni Csokonai Színház deszkáiról köszöntötték a dzsesszrajongókat a legjobb magyar és kitűnő külföldi együttesek. Sajnos, nem értek a dzsesszhez, „csak” élveztem a zenét. Milyen jó lenne hagyományt teremteni ebből a*

³¹[név nélkül]: A pol-beat klub...; A művészeti fórum...[rövidhírek]. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 16., 8.p.

³² Debreceni Jazz Napok 1973. szeptember 16-17. [szórólap]

³³ Debreceni Jazz Napok 1973. szeptember 16-17. [plakát]

két műsorból! Már csak azért is mert Cegléd háttérbe szorulásával a székesfehérvári fellegvár mellett éppen a Tiszántúl fővárosa lenne alkalmas a dzsesszkultúra istápolására.”³⁴

(A fotón, mely Fazekas Csaba magángyűjteményéből való, Pege Aladár triója látható a feltűnő színpadi háttér előtt.)

A sorokból kitűnik, hogy a cikkíró egy kalap alá veszi a musicallel a dzsesszt, de írja is, hogy nem ért hozzá. Tisztán Kiss Imre számlájára írja a koncertek létrejöttét, a debreceniek szerepéről nem szól. Viszont nagyon pozitív,

hogy folytatást óhajt. Érdekes, hogy Székesfehérvárt még fellegvárként említi, pedig ebben az évben már a VIDEOTON anyagi támogatásának hiányában nem is rendeztek fesztivált.

Nem kellett sokáig várni a jazznapok következő sajtó megjelenésére sem, hiszen szeptember 26-án napvilágot látott Nagy János terjedelmes, fotóval illusztrált cikke az egyik külföldi fellépő, a müncheni Allotria Jazz Bandről. Rengeteg információhoz jutunk az együttes vezetőjével készített interjú kapcsán és részletes koncertbeszámolóval is gazdagodunk. A írás végén rövid beszélgetést közöl a Bajor Rádió szerkesztőjével, akiről kiderül, hogy főleg a Benkó Dixieland és Pege Aladár játéka tetszett neki és nagyra értékeli a debreceni közönség szakértő megnyilvánulásait, kedvességét és lelkesedését. „A publikumtól én is és a fiúk is el vagyunk ragadtatva. Nemcsak a spontán közbetapsolások és a színpadra dobott virágok miatt, hanem azért, mert láttuk: szeretik, értik a dzsesszt.”³⁵

Majd említést tesz a szerző a szombat esti jamsessionról is, melyet végigjátszott a német zenekar. Fontos dolgokat tudunk meg tehát, hogy értő közönsége van már a jazznek Debrecenben, és éjszakai örömmzenélésre is sor került, ami egy igazi jazzfesztivál sava-borsa.

Meg kell említeni, hogy Endes kismonográfiájában valószínűleg tévesen helyezi a koncerteket a Bartók terembe³⁶, hiszen mindkét előző cikkben említik a Csokonai Színházat, sőt Nagy János cikkéből már nézőszámot is kapunk fontos adalékként: a szombat esti koncerten „félezer ember előtt” léptek fel a zenekarok. Kérdésesnek tűnik továbbá Endes könyvének a részt vevő együtteseket felsoroló része is, hiszen hiába hirdette plakát, szórólap, cikk, bizonytalan, hogy itt járt-e az Usty Combo és fellépett-e a várt finn jazzegyüttes,

³⁴ Zöldi László: A rádió mellett : a gyorsaság nem minden. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 19., 5.p.

³⁵ Nagy János: Vendégünk volt a müncheni Allotria Jazz Band. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 2., 5.p.

³⁶ Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 29.p.

legalábbis a 10. jubileumi jazznapok műsorfüzetében lévő felsorolásból³⁷ mindkettő neve hiányzik. Ugyanakkor e forrás sem teljesen megbízható valószínűleg, hiszen a Bartók terembe helyezi a két hangversenyt (!?).

A '73-as év fontos momentuma még egy, az egész honi jazzélet egészére kiható jelentőségű dokumentum megszületése. *Who's Who in Hungarian Jazz*³⁸ a címe ennek a 16 oldalas, igényes kivitelű, remek fotókkal illusztrált angol nyelvű kiadványnak, ami jó szolgálatot tett, tehetett a magyar jazz nemzetközi vérkeringésbe kapcsolása ügyében. Kiadója a Magyar Zeneművészek Szövetsége Jazz Szakosztálya, szerkesztője Gonda János és egy 5 tagú szerkesztőbizottság volt. A 39 – a szerkesztők által – legjelentősebbnek ítélt magyar jazzmuzikus legtöbbször művészi fotója (igaz ez leginkább a legtöbb felvételt jegyző Diner Tamás fényképeire), rövid életrajza, jazztevékenységének leírása, diszkográfiája és elérhetősége szerepel a füzetben. A kétoldalas bevezetőszöveg röviden bemutatja a magyarországi jazzéletet. Említi a szöveg Dr. Kiss Ernő nevét is a jelentősebb vidéki zenekarvezetők között, de a 39 muzikus közé nem kerül be. Olvashatunk a székesfehérvári fesztiválról az ott fellépett világsztárok felsorolásával, az Erkel színházi koncertekről, a Rádió szerepéről, a jazz oktatásáról, a klubéletről. Megemlíti az Interkoncert Iroda szerepét a kiadvány létrejöttében és annak a reményének ad hangot, hogy a külföldi érdeklődők haszonnal forgathatják e kis füzetet.

A szerkesztő, Gonda János munkássága elismeréseként a következő évben *Erkel-díjban* részesült, s ez a kitüntetés egyben a magyar jazzmuzika fejlődésének elismerését, művészi rangjának emelkedését is jelentette.

1974

1974 szeptember közepén Debrecenbe ismét beköszöntött a jazz-ősz. A Napló név nélküli előzeteséből³⁹ megtudjuk, hogy ismét a Csokonai Színház ad otthont a kétnapos rendezvénynek, melyet most péntek-szombatra időzítettek, ami sokkal szerencsésebb választás, mint a múlt évi vasárnap-hétfő párosítás. Egy olyan világsztárt is beharangoz, akinek fellépte azután sajnálatos módon nem valósult meg. Szabó Gábor, a zseniális gitáros,

³⁷ 10. Debreceni Dzsessznapok 1981 [műsorfüzet]. 3.p.

³⁸ Gonda János [szerk.]: *Who's Who in Hungarian Jazz*. Bp., [1973.]

³⁹ [név nélkül]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. szeptember 11., 8.p.

idegenbe szakadt hazánkfia magyar muzsikustársakkal meghirdetett szereplésére végül is sajnálatos módon nem került sor. A szervezők mindkét esti koncert után örömenét ígérnek. Pénteken Garay Attila zenekara, szombaton a Syrius és Tomsits Rudolfék fogják kezdeni a jam sessiont. A múlt évi fesztiválhoz képest programbővülést is hírdetnek. Kiegészítő rendezvényként zártkörű filmvetítéseket tartanak a Művész moziban olyan híres amerikai sztárokról, mint a Modern Jazz Quartet, Duke Ellington és Woody Hermann. Megtudjuk továbbá, hogy a rádió most élőben nem tudósít, hanem a következő héten nyolc részletben kerül adásba az itt felvett anyag. Fotó is tartozik a műsorajánlóhoz Pege Aladárról, aki a tavalyi fesztivál legsikeresebb előadójának bizonyult.

A következő idézet pedig már a fesztivál utáni értékelésből származik:

... "A hatvanas évek fellendülést hozó szakaszát a beatzene áradata - legalábbis hatásfokát tekintve - hamarosan megállította, elszippantva mind a közönség, mind a fiatal zenészek jó részét a dzsessztől. Az utóbbi években azonban az a paradox helyzet állott elő, hogy a beat legjobb képviselőinek zenéjében egyre inkább a dzsessz felé orientálódik, a fiatalok tömegeinek zenei ízlését egyre inkább fogékonnyá téve a dzsessz iránt. Tehát a dzsessz lassan kezdi visszanyerni publikumát, másrészt olyan fiatal, tehetséges muzsikusból álló gárda termelődött ki, amely robbanásszerűen került egyszerre a hazai dzsessz élvonalába. Ráduly, Kőszegi, Csík neve máris fogalommá lett a dzsesszrajongók táborában. Megfiatalodott és új utakra lépett a magyar dzsessz.

Nos ennek az átalakulásnak lehetett tanúja a debreceni közönség szeptember 13-án és 14-én a Csokonai Színházban és a Pódium-teremben rendezett debreceni dzsessznapok során. Ezen a kétnapos rendezvénysorozaton az érdeklődők nemcsak a színházi koncerteken, hanem az éjszakába nyúló jam-session-ökön is találkozhattak a fesztivál résztvevőivel."⁴⁰

Színvonalas együttesek, ideális közönség, ilyen dicsérő jelzőkkel illetetten találkozunk a Szűcs József - Túri Gábor szerzőpáros a helyi napilapban megjelent terjedelmes, de fotót nélkülöző írásának alcímében. A fent idézett tartalmas bevezető után következik az egyes fellépők produkcióinak részletes bemutatása. Megtudjuk, hogy a zenekarok sorát a házigazda Debreceni Jazzegyüttes nyitotta. Velük kapcsolatban jegyzik meg a szerzők, hogy a városban nincs más jazz-zenekar és ez nem túl szerencsés, mivel az együttes stílusa így a két gitáros szerepeltetésével a rock felé mozdul el, sőt még e két stílusirányzat mellé a konga

⁴⁰ Szűcs József - Túri Gábor: Dzsessznapok Debrecenben : színvonalas együttesek, ideális közönség. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. szeptember 20., 5.p.

használatával dél-amerikai zenei elemek is keverednek, ami a megszólalás jazzes jellegét csökkenti.

A képeken Fazekas Csaba magángyűjteményének darabjai láthatóak: a kibővített Debreceni Jazzegyüttes és a jazznapok bilétája.

Érdekes, hogy a cikkben kiemelt Csík-együttesben is szerepel a konga, itt mégis jobban megtalálja szerepét Csík Gusztáv remek zongorázása háttereként és a második nap egyik legnagyobb sikerét aratta ezáltal a zenekar.

Kiemelkedő teljesítményként említik még a Berkes-Jávori-Vukán trió egységes, gondolatgazdag játékát, a bolgár vendég Szófia Jazz Quintett sikeres műsorszerkesztését és komoly hangszertudását. Kiemeli még Kőszegi Imre együttesének produkcióját is. Pege Aladár együttese egyedülként szólaltatott meg népzenei feldolgozásokat, de sikerük elmaradt a vártnál. A Deák bigband és a Molnár-dixieland fellépéséről sem tudnak sok pozitívat elmondani. Cikkük végén dicsérik a jó munkát végzett szervezőket és az értő debreceni közönséget, akik megérdemlik a jövő évi folytatást:

"A dzsessznapok értékelésénél figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a dzsessz lényegéből fakadóan ez a muzsika minden más zenei műfajnál jobban igényli a közönséggel való kontaktus megteremtését. Egyik alapeleme ugyanis az improvizáció, ami a publikum jelenléte és aktív reagálása nélkül szinte elképzelhetetlen. A produkciók sikerét tehát a zenei elképzelések megvalósítása mellett a zenészek és a közönség kölcsönhatása is alapvetően befolyásolja. Ezt tekintve a dzsessznapok rendkívül sikeres rendezvénynek bizonyultak. A két est folyamán nagyrészt olyan fiatalok töltötték meg a színházat, akik igazán várták a zenei élményt, és a produkciók többségénél ideális közönséget alkottak a zenészek számára. Különösen nagy ovációval fogadták a nívósabb zenei elképzeléseket valló együttesek játékát,

igényelték a zenészek tudását leginkább próbára tevő, a dzsesszben rejlő lehetőségeket magas szinten kihasználó zenét.

Mindez arra mutat, hogy kialakult Debrecenben egy dzsesszt szerető és értő közönség, a telt házak pedig arról győzték meg, hogy nincsenek is kevesen. Ez a tény valószínűleg ösztönözní fogja a dicséretes munkát végző rendezőket, hogy továbbra is törekedjenek a város dzsessz zenei életének fejlesztésére. Úgy tűnik, hogy az immár harmadízben rendkívül sikeresnek bizonyult dzsessznapok akár nemzetközi fesztivállá is bővíthetők. A közönség részéről megérették erre a feltételek.”⁴⁰

Megjelenik tehát a fönti írás társszerzőjeként a jazznapok sajtójában Turi Gábor neve, aki máig szívügyének tekinti a rendezvénysorozatot és a legtöbbször publikált a témában. Írásaiban, néha szigorú kritikája, a problémákra rámutató sorai mellett, szinte mindig el is vonatkoztat a konkrét témától és a jazz általános kérdéseihez érkezve, fejti ki nézeteit.

Kiss Imre tollából is kapunk egy értékelést a Rádió-és Televízió Újság hasábjairól 4 fotóval (Csík Gusztáv együttese, Deák bigband, Debreceni Jazzegyüttes és Veszelin Nikolov Bulgáriából) színesítve. A rádiós szerkesztő más füllel hallgatta valószínűleg a koncerteket, hiszen például a debreceni együttesről kifejezetten dicsérő szavakkal emlékezik meg:

„A debreceni jazznapokon tíz magyar és egy bolgár együttes szerepelt. A sort a Csokonai Színházban a debreceni jazzegyüttes nyitotta meg. A Kiss Ernő irányításával működő zenekar az utóbbi fél évben megváltoztatta hangzását, a rendkívül szerencsésen illeszkedő konga- és ritmushangszerjáték élvezetes afrohangulatot kelt. Az átgondoltan felépített, szépen kimunkált kollektív kompozíció igazolta a zenekar figyelemre méltó nemzetközi sikereit is.”⁴¹

Érdekes megfigyelni, hogy míg Kiss 10 magyar és egy külföldi együttest említ, addig Endesnél 9 magyar, 1 külföldi szerepel, a 10. fesztivál műsorfüzete pedig csak 8 magyar és 1 külföldi együttest sorol fel. A műsorfüzet nem hozza Pege nevét, Kiss cikkében konkrétan említi. Veszelin Nikolov és együttesének neve biztos pont egyedüli külföldiként...

⁴¹ Kiss Imre: Debreceni Jazz Napok 1974. = Rádió-és Televízió Újság, 1974. IX. 30. –X.6., 39.sz., 8.p.

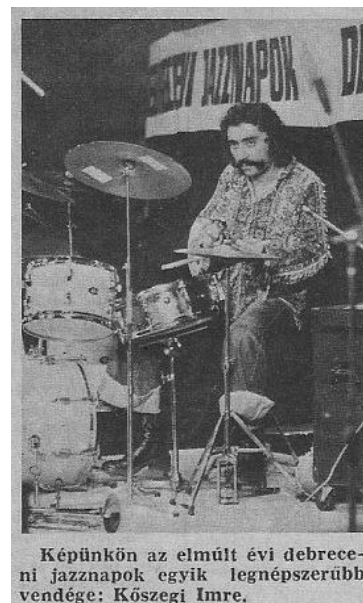
Elérkeztünk 1975-höz. A Napló még áprilisban közölt egy hosszabb lélegzetű interjút Dr. Kiss Ernővel, a Debreceni Jazzegyüttes vezetőjével, a Jazzklub felfejlesztésével kapcsolatos elképzelésekről. A kérdezett elmondja mennyire szükséges a helyi rendszeres jazzélet kialakítása, ahhoz hogy ne csak múltó kezdeményezések legyenek a különféle vidéki jazzrendezvények, mint a negatív példák sora mutatja. A jazznapok sikere, a nagyszámú értő és lelkes közönség jelenléte inspirálta őt és partnereit arra, hogy rendszeresebb és gyakoribb programokkal szervezzék meg a városi jazzklubot. Említi, hogy idén is megrendezik a jazznapokat, sőt szeretnék fesztivállá bővíteni. Összetett, sokszínű, tartalmas programmal szeretnék megtölteni a jazzklub adta kereteket. Koncertek, lemezbemutatók, dzsessztörténeti, -elméleti előadások mellett közvetlen kapcsolat kialakítására törekednek az érdeklődőkkel, beavatva őket a jazzmuzsika születésének műhelytitkaiba. Együttesével kapcsolatos kérdésre elmondja: *„A dzsessz manapság főként a beat, rock hatására az útkeresés fázisában van, amely azonban korántsem megtorpanást jelent, hanem az eddigieknél is izgalmasabb próbálkozásokat.”*

Végül az interjú készítője, Szűcs József így zárja a beszélgetést: *„... a dzsesszklub beindulása – azon túl, hogy a város könnyűzenei életének legjelentősebb képviselői (D. Dzsesszegyüttes, Astor, Lux, Panta Rei és remélhetőleg mások is) állandó fórumot, a közönség pedig nívós szórakozási lehetőséget kapna, jelentősen segítheti a debreceni dzsesszélet fellendülését, és újabb lépcsőfok lehet a város vidéki dzsesszközponttá válásának útján.”*⁴²

A Debreceni Dzsessz Napokkal kapcsolatban a Napló augusztus 23-i számának utolsó oldalán rövid, képes kedvcsinálót olvashatunk. Az előző évi „képtelen” beszámolóhoz itt kapunk egy fotót, s a képaláírásból azt is megtudjuk, ki aratta az egyik legnagyobb sikert a tavalyi seregszemplén (lásd jobbra lent a képen). Mivel a múlt évi jazznapok egyik előzetese is ilyen elven épült fel – népszerű előadó fényképe az előző eseményről – tudatos szándék érezhető a sajtómegjelenésben. Visszaütalás képpel, előremutatás szöveggel. Az ismétlődő múltidézésnek a hagyományteremtésben, -örzésben nagy szerepe van.

⁴² Szűcs József: Dzsesszklub Debrecenben : Beszélgetés Dr. Kiss Ernővel, a Debreceni Dzsesszegyüttes vezetőjével. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. április 12., 5.p.

A kis előzetesből megtudhatjuk továbbá, hogy szeptember 12-13-ára esnek a koncertek. Rengeteg kiegészítő rendezvényről is olvashatunk, melyek számának növekedéséből a fesztivállá érés képe rajzolódik elénk: *jazztémájú filmvetítések, két színvonalasnak ígérkező előadás a Zenei Könyvtárban, a megelőző jazznapokról készült fotók kiállítása, lemez- és hangszerbemutató*. Hat magyar és négy külföldi együttes fellépését ígéri a két estére, köztük japán, jugoszláv német és csehszlovák vendégművészekkel. Már a „hagyományokhoz híven” kifejezéssel él a várható éjszakai jam sessionokkal kapcsolatban, ami a rendezvény öntudatra ébredésének jelét mutatja⁴³.

A Jazznapok ez évi műsorfüzete⁴⁴ jelentős változást mutat a Napló előzeteséhez képest, hiszen szó sincs már japán és német fellépő együttesről, viszont bekerült a programba egy lengyel formáció, az SBB Trio Varsóból. Az eddigiekből úgy tűnik, hogy nem volt véletlen minden hivatalos propaganda-anyagon a feltüntetett „A rendezőség a műsorváltoztatás jogát fenntartja!” figyelmeztetés. Valószínűleg még az utolsó pillanatokban is folyt az egyeztetés a rendezvény-szervezők és a fellépők, menedzserek, közvetítők között.

A műsorfüzetből megtudjuk, hogy a jazzfotó tárlat a Csokonai Színház előterében lesz kiállítva, tehát a koncertlátogatók a koncertek előtt és a szünetekben megtekinthetik. Minden együttes tagjait név szerint említi és rövid kísérő szöveggel közli a kis alakú, egyszerű kialakítású, fényképanyag nélküli kiadvány. A Debreceni Jazz Együttesben bekövetkezett változásokról is olvashatunk. Új tag az alap quartett tagjai mellett Gombos Géza basszusgitáros, Fazekas Csaba pedig fuvola és altszaxofon játékosként mutatkozik be a közönségnek.

Tone Jansa jugoszláv szaxofonos, fuvolás jazzmuzsikusról kiderül, hogy a jóhírű grázi dzsesszintézet együttesének vezetőjeként érkezik Debrecenbe. Szakcsi Lakatos Béla musical-komponistaként is említést kap, mint a Piros karaván című darab zeneszerzője. Értesülünk a Benkó Dixieland lemezének közeli megjelenéséről és a lengyel SBB korongjának tavalyi nagy sikeréről, ugyanis hazájukban „az év jazzlemeze” lett a jazz-rock kategóriában. A pénteki jam session nyitózenekara a Kőszegi Rhythm & Brass lesz a Pódium teremben. A

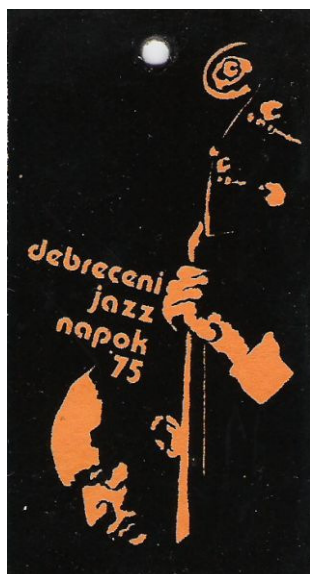
⁴³ [név nélkül]: Debreceni jazznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. augusztus 23., 8.p.

⁴⁴ Jazz Napok 1975 Debrecen. [műsorfüzet] 2.p.

Syrius zenekarban már nem találjuk Orszáczky Miklós nevét és a hazánkban először szereplő, Prágából érkező Mahagon Group neve alatt sem találunk neveket, mert nem küldték el időben a tagok névsorát. A szombati sessiont a Lakatos-Fogarasy szet nyitja. A műsorfüzet hátoldalán találjuk a kapcsolódó rendezvények közül a két előadás adatait.

A Művelődési Központ zenei klubjában - aminek a Grambinus közben lévő Zenei Könyvtár ad helyet - Kiss Imre pénteken 16 órától eredeti hangfelvételek bemutatásával illusztrálja „Fesztiválok Európában és Amerikában” című előadását. Szombaton pedig sor kerül egy szintén érdekesnek ígérkező előadásra Gonda János jóvoltából „A jazz új irányzatai” címmel lemez-illusztrációval kísérvé. Végül megtudjuk, hogy a rádiófelvételeket szeptember és október folyamán hallgathatják meg az érdeklődők.

Jellegzetesen jazz-es grafikájú kis biléta is készült a jazznapokra, amit a bal oldali

képen láthatunk.

A Napló szeptember 7-i számának eldugott kis hírből újabb kiegészítő programról szerezhetünk tudomást, mégpedig egy Hajdúszoboszlón szombaton 20 órától megrendezésre kerülő koncertről⁴⁵. Megállapíthatjuk tehát, hogy a jazznapok megkezdte a környék bevonását a rendezvénysorozatba.

A jazznapok közvetlen beharangozásaként csütörtökön jelent meg a Naplóban (t. g.) [Turi Gábor] írása a fenti biléta rajzával. Kiemelkedő jazzeseményként, a kanizsai és szegedi rendezvények mellé sorolva aposztrofálja a Debreceni Dzsessznapokat. Úgy véli, egyre inkább kirajzolódik az esemény egyéni arculata. A részletes programismertetőben elmondja, hogy a lengyel SBB (Silesian Blues Band) már ez év nyarán sikerrel mutatkozott be a debreceni közönségnek a szabadtéri színpadon. Érdekes, hogy ugyan műsorváltozásról nem szól, de nem említi a műsorfüzetben szereplő prágai Mahagon Group nevét. A cikk végén megtudjuk, hogy a hangszerbemutató a Luxor Szalonban lesz és újra lehet kapni a város 1. számú Hanglemezboltjában a Modern Dzsessz Antológia VII-X. korongjait⁴⁶.

⁴⁵ [név nélkül]: Debreceni jazznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 7., 8.p.

⁴⁶ (t. g.)[Turi Gábor]: Dzsessznapok Debrecenben. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 11., 5.p.

Megnézve a rendezvény szórólapját⁴⁷ és plakátját⁴⁸ ismét több ellentmondás merül fel (47. és 48.). Feltételezem, a szervezés különböző fázisaiban készülhettek, mivel a szórólapon a neves lengyel trombitás Tomas Sztanko Trio-ja valamint a Gonda combo szerepel, addig az általam megismert kisméretű plakáton már az SBB és a Lakatos együttes neve szerepel. (lásd a képen) Az ízléses grafikai megoldású plakát grafikusának neve sajnos nem derül ki a nyomtatványból.

Ezek után lássuk ugyancsak Turi Gábor tollából a jazznapok értékelését. A terjedelmes cikk kiegészül a Debreceni Jazzegyüttesnek a színpadképet is jól megmutató fotójával. (Máté László és Szabó Béla szervezők elmondták, hogy igyekeztek mindig, igényes és informatív plakátokat és színpadi háttérképet kialakítani, kialakíttatni.) A jazznapok szervezésével kapcsolatban két fő célkitűzést fogalmaz meg: a jazz műfajának népszerűsítése és az ifjúság zenei ízlésének fejlesztése. Az előbbi teljesítését az elővételben elkelt jegyek és a kétezres össznézőszám, az utóbbit a muzsikuskok véleménye igazolja, akik értő és lelkes közönségre találnak mindig itt s épp ezért szívesen jönnek újra a városba. Ugyanis, mint találóan leírja:

„A jazz, mint alapvetően pódium műfaj ugyanis szervesen és alkotó módon igényli a publikum jelenlétét, a kapcsolat megteremtését. És éppen ez a szoros kontaktus, a hallgatóságtól való nagyfokú függőség az, ami a zenei ízlés fejlettségének kérdését a jazz esetében különösen fontossá, aktuálissá teszi, lévén, hogy az végső soron meghatározhatja a közlés, tehát a zene minőségét és hangulatát.”⁴⁹

⁴⁷ Debreceni Jazz Napok 1975. [szórólap]

⁴⁸ Debreceni Jazz Napok 1975. [plakát]

⁴⁹ Turi Gábor: Debreceni jazznapok : 1975. szeptember 12-13. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 19., 5.p.

Véleménye szerint 2 napra jazzcentrum lett a város, hiszen a bőséges és változatos kiegészítő rendezvények nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy ne csak az elhangzó zene, hanem maga a jazz, mint művészeti ág jelenjen meg markánsan a rendezvény égisze alatt.

Az útkeresés
átmeneti fázisában
lévő Debreceni
Jazzegyüttes tagjai
balról jobbra
haladva:
Dr. Kiss Ernő
Mátyás Ferenc
Gyarmati Zoltán
Gombos Géza
Fazekas Csaba

A konkrét koncertismertetések, kritikák követik a fajsúlyos bevezetőt. A helyi jazzzenekarral kapcsolatban az útkeresés fázisát látja, s bizakodását fejezi kiút megtalálásában. A két dixieland zenekar közül a Benkóék mutatott teljesítményét értékeli magasabbra. A Szakcsi Lakatos Combo fellépése kiválóan bizonyította azt a tételt, miszerint nem a jazzstílus számít, hanem a előadás átütő ereje. A jazz sokarcúságára hoz példát az egyetlen külföldi résztvevővel kapcsolatban:

*„Amíg Szakcsi Lakatosék örömteli zenéje felszabadult vidámságot sugárzott, a Tone Jansa a jazz egy másik esztétikai alapvonását engedte érzékelni: a feszültséget. Ez a feszültség, amelyet csak a legjobbaknak sikerül megteremteniük, műsoruk első percétől az utolsóig fogva tartotta az embert; katartikus hatásával a jazz művészet voltát példázta.”*⁴⁹

Írása záró részében kifejti, hogy a remek pillanatok és a lelkesen reagáló közönség viselkedése ellenére az ez évi rendezvénysorozat színvonala összességében elmaradt az előző évitől és komoly problémákat vet fel a szervezéssel kapcsolatban. Itt mondja el, ami már a propaganda kiadványok zűrzavarából is látszott, hogy mennyire rosszat mutat a programsorozat presztízsével és a közönség megbecsülésével kapcsolatban az, hogy egy kivételével az összes külföldi beharangozott együttes visszalépett, pedig a látókör szélesítéséhez, a viszonyítási alap megteremtéséhez nagy szükség van rájuk. Elmaradt

filmvetítés és a beígért szakmai előadások is. Leszögezi, hogy szükség van ilyen típusú rendezvényre a városban, de odáig meg, hogy a Művelődési Központ és a Rádió közti szakítást sejtetve kijelenti: „... a programok jövőbeni sikeréért üdvösebb lenne, ha egyetlen szerv venné kezébe az irányítást. A jazznapok csak így töltheti majd be vállalt funkcióját.”⁴⁹

(A fellépők végleges listája ebben az évben sem egyezik: míg Endes könyvében benne van⁵⁰, addig a 10 éves jubileumi műsorfüzet éves felsorolásába⁵¹ nem került be a Gallusz trió mellet a hazai pálya előnyét élvező Debreceni Jazz Együttes sem(!?))

1976

Lássuk mit hozott az 1976-os év a jazznapok életében. Először is nézzünk meg egy májusi cikket a Napló „A hét portréja” sorozatából. Turi Gábor Dr. Kiss Ernőről írt cikket 25 éves muzsikusi - és állandó együttesének 10 éves - jubileuma kapcsán egy fotóval illusztrálva. Bemutatja, milyen utat tett meg a zongorista a tánciskolai vigasságoktól nagy fesztiválok koncertpódiumaiig. Bár '76-ot írunk ekkor, Turi a jazz műfaját a kultúra perifériájára pozicionálja, s annak elhivatott, megszállott művelői közé sorolja Kiss Ernőt, akinek művészi sorsát a folytonos küzdelem jellemzi a jazz elfogadtatása érdekében. Amatörizmusát csupán művészi státuszára szűkíti, hiszen mind a szakma, mind a közönség elismerését kivívta tehetségével és sokéves áldozatos munkájával.

Kiss Ernő konzervatóriumi múlttal tánczenekarban kezdte zenei pályafutását. Vonzódása a jazz műfajához hamar felszínre tört és 1960 körül már időnként dzsesszt is játszott muzsikustársaival a mulatságokon. Időközben elvégezte a jogi egyetemet. Vezetésével 1964-re kialakult a későbbi Debreceni Jazzegyüttes magja. 1966-tól történetüket nyomon követhetjük sikeres fesztiválszerepléseik vonalán. '73-ban lengyelországi, majd 1975-ben litvániai koncertkörút következett. Közben rádiófelvételek sokasága. A helyi jazzélet felvirágoztatása érdekében kifejtett áldásos ténykedésüket azonban még többre becsüli a cikk írója. Rögzíti, hogy elévülhetetlen érdemük van abban, hogy Debrecen a műfaj egyik vidéki

⁵⁰ Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 33.p.

⁵¹ 10. Debreceni Dzsessznapok 1981 [műsorfüzet]. 4.p.

fellegvárává vált, nem utolsó sorban az általuk megálmodott már negyedik éve zajló jazznapok révén. Áldozatos és eredményes jazz-missziós tevékenységüknek köszönhetően kiérdemelték a Kiváló Együttes címet⁵².

'76 augusztusában ismét egy múltidéző tavalyi fotóval (Benkó Dixieland) jelent meg előzetes a Naplóban a Turi Gábort rejtő T. G. monogrammal⁵³. A cikkíró félretéve tavalyi aggályait ajánlja az érdeklődők

figyelmébe a figyelemre méltó újdonságokkal és minden eddiginél nívósabb nemzetközi szereplőgárdával kecsegtető rendezvénysorozatot, mely az évek során „a város kiemelkedő kulturális eseményévé” vált. Fontos mozzanat, hogy immár háromnaposra bővült a jazznapok programsorozata a belépő vasárnap délelőtti dixi-matiné révén. A jam sessionok a nagy érdeklődésre való tekintettel a Bartók terembe kerülnek át. Az esti koncerteknek ebben az évben is a Csokonai Színház ad helyet. Ezeket a hangversenyeket a rádió élő adásban közvetíti, sőt a rendezvénysorozat elismeréseként a televízió is készít felvételeket.

A dzsessznapokon neves szerzők erre az alkalomra komponált szerzeményei is elhangzanak egy nemzetközi formáció tolmácsolásában. Olyan nemzetközi sztárok érkezését jelzi a műsor, mint Eddie Davis, Zbigniew Namyslowski, Bosko Petrovic, Tony Scott, Leo Wright,... A magyar jazzt is erős mezőny képviseli és Debrecenből egy új név is feltűnik a Panta Rhei együttes személyében. Kiegészítő rendezvényként hanglemez-bemutató- és vásár, valamint szakmai előadások színesítik a programot. (Láthatjuk, hogy óriási a változás az előző évhez képest, a fejlődés ugrásszerű. Különösen, ha a beígért programok meg is valósulnak...)

Az ez évi műsorfüzet⁵⁴ a tavalyi mintájára készült, csak pár lappal vastagabb lett jelezve a fellépők számának növekedését. (Pedig az idei névsor nívósabb kiadványt érdemelt volna.)

A beharangozott nagy nevek közül nem találjuk Tony Scott és Tomasz Szukalski nevét, viszont Jack Gregg neve újonnan cseng. Érdekes megemlíteni, hogy a Debreceni Jazz Együttes névsorában feltűnik egy egzotikus nevű kongás, René Mongonou. A Vukán

⁵² Turi Gábor: A dzsessz-zongorista és együttese. (A hét portréja). = Hajdú-Bihari Napló, 1976. május 30., 5.p.

⁵³ T. G. [Turi Gábor]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. augusztus 24., 8.p.

⁵⁴ Jazz Napok 1976 szeptember 10-11-12. Debrecen. [műsorfüzet]

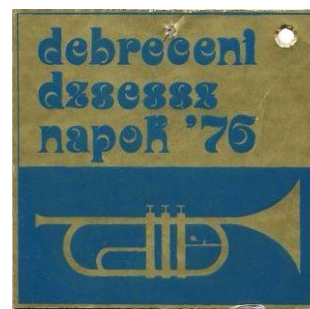
együtteshez csatlakozik Bosko Petrovics vibrafonos Zágrábból és Namyslowski dobosa, Janusz Stefanski. Bemutatkozik a másik debreceni fellépő a Panta Rhei is, akikről megtudjuk ebben az évben tűntek fel. Stílusuk modern melodikus rock-jazz, amihez sok elektronikus effektet használnak. Tagjai: Kegye János szaxofonozik, Matolcsy Kálmán orgonán, szintetizátoron játszik, Szalay Sándor gitározik, Szalay András basszusgitáron játszik és Béke Csaba dobol.

Simeon Sterev neves bolgár fuvalás első ízben jár hazánkban. Találunk egy kis ismertetőt a műsorfüzetben arról is, hogy mi a jam session. Tomsits Rudolfék kezdik péntek éjszaka és fél háromig tart az első esti örömszene. A második nap mutatkozik be a Kis Rákfogó, akik Füsti Balogh Gábor zongorista Chick Corea stílusát idéző kompozícióival lépnek fel. A Mini együttesnél megtudjuk, hogy nemrég Lengyelországban jártak, ahol jazzklubokban léptek fel Tomas Szukalski szólistával. (Ha eljött volna az előzetes ígéretek szerint, valószínűleg most is együtt játszottak volna.)

A Namyslowski Group (képünkön) új, hazánkban először fellépő tagokkal érkezik. Első ízben szerepel a jazznapokon külföldi bigband Klaus Lenz trombitás vezetésével. Vendégszólistájuk Deseő Csaba, aki új kompozícióval készült erre az alkalomra és elektromos brácsájával különös színt visz a bigband hangzásába. Megtudjuk, hogy az éjszakai session újításként előre rögzítve két különböző stílusú részből fog állni. Swinges részt a Molnár combo nyitja, míg a rock-jazzes részt a Csík-Fogarasy szet kezdi. A harmadik nap délelőttjére meghirdetett dixieland térzene a Csokonai Színház előtti téren hangzik fel a jazznapok történetének első amerikai fellépőjével, Eddie Davis-szel, aki a Molnár és a Benkó együtteseknél vendégeskedik. Turi Gábor előzeteséből nem derül ki, de vasárnap estére is tartogattak a szervezők koncerteket. Érdekesség a Vukán – Szakcsi duóba besegítő Jack Gregg bőgős fellépés, a Rádió Nemzetközi Bigbandje négy erre az alkalomra komponált művet fog bemutatni neves szerzőktől – Bágya András, Dobsa Sándor, Tomsits Rudolf és Vukán Görgy -, neves közreműködőkkel mint Klaus Lenz, Zbigniew Namyslowski, Simeon Sterev, Leo Wright, az alkotók és híres magyar szólisták.

A jazznapok első reggelén a Napló olvasói keretes, jellegzetes emblémával könnyen észrevehetővé tett hírrel⁵⁵ találkozhattak a lap utolsó oldalán, mely „A hazai dzsesszélet legjelentősebb eseményének” nevezi a rendezvénysorozatot. (képünkön a '76-os biléta)

Ez még akkor is nagyon hízelgő és fontos kijelentés, ha nyilván csak megkötéssel lehet érvényes, vagyis erre az évre vonatkoztatva igaz. Az, hogy a rendezvénysorozat minden napján azonos helyen és azonos figyelemfelkeltő emblémával jelentek meg a napi programajánlók, segítettek fenntartani az érdeklődést és megkönnyítették az érdeklődők tájékozódását, sőt azok figyelmét is ráterelhették, akik csak felületesen lapozták át az újságot.

Értesülünk több kísérő rendezvényről, melyek közül az első a zenei könyvtárba invitál. Kettő órakor Gyarmati Mihály, a jazzklub vezetője tart lemezbemutatót, majd ugyanott 4 órakor Kiss Imre tart előadást. Hanglemez-bemutató és –vásár színesíti a programot a színház előcsarnokába telepített ideiglenes standon. A koncertek szüneteiben a fellépők dedikálják lemezeiket.

Ez a nap azért is jelentős, mert ekkor jelent meg először a dzsessznapok történetében saját, 300 példányban stencilezett tájékoztatója⁵⁶ A/4-es méretű lapon 1 oldalasan Debreceni Jazz Napok fejléccel. Jelentőségére és érdekességére való tekintettel szövegét teljes terjedelmében idézem, hiszen olyan háttér-információkhoz juthatunk belőle, melyek fontos adalékul szolgálnak a körülmények jobb megismeréséhez:

„

DEBRECENI JAZZ NAPOK

Kísérje figyelemmel naponta megjelenő tájékoztatónkat a fesztivál eseményeiről, legfrissebb híreiről. A tájékoztató minden nap a koncert első szünetében a jegyszedőktől kapható.

Szeptember 10. péntek – A dzsessznapok első hangversenye néhány változása:

A rádió egyenes adásban közvetíti / 3. műsor / a következő együttes programját:

Bosko Petrovics – vibr. Vukán György – zongora Bekes Balázs – bőgő Jack Gregg – bőgő (USA)

Az együtteshez a program második részében csatlakozik Deseő Csaba, aki brácsán játszik, és a fuvolás Simeon Styerev /Szófia/ fuvola

Simeon Styerev együttese a szerződtetés ellenére adminisztratív okok miatt nem tudott eljönni. Styerev háromszor lép fel a programok során: ma este, szombaton a jam session alkalmával a Bika termében, valamint a rádió nemzetközi dzsessz alkotóműhely bigbanddel, mely új magyar kompozíciókat mutat be, vasárnap este.

⁵⁵ [név nélkül]: Ma kezdődnek a Debreceni Dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. szeptember 10., 8.p.

⁵⁶ Debreceni Jazz Napok 1976 szeptember 10. [tájékoztató]

A fesztiválon szereplő két debreceni együttes meghívásokat kapott nemzetközi fesztiválokon való részvételre: a PANTA RHEI a csehszlovákiai Cesky Tasinba ez év novemberében utazik, a Debreceni Dzsessz Együttes dr. Kiss Ernő vezetésével a jövő évben a finn PORI fesztiválon vesz részt, júliusban.

A fesztivál vendégei között üdvözölhetjük már ma este Willis Conover dzsessz műsor vezetőt /USA/ aki nyilatkozata szerint külön műsort állít majd össze saját rendszeres programjában a fesztivál felvételeiből.

A Debreceni Dzsessz Napok ezévi legjobb felvételeiből a Magyar Hanglemezyártó Vállalat egy nagylemezt jelentet meg a jövő év tavaszán.

A TV az első alkalommal október elsején az esti órákban közvetít első alkalommal a dzsessznapok felvételeiből.

A tájékoztató holnap újra megjelenik!!!

”

Sajnos a további két nap tájékoztatóját nem sikerült felkutatnom, pedig valószínűleg azokban is sok olyan adatra bukkanhatunk, melyek máshol nem hozzáférhetőek és árnyalhatnák a rendezvény történetének leírását. Mindenesetre a leírtakból kitűnik, hogy az utolsó pillanatig változhat a program egy ilyen összetett és sokrétű rendezvényen, hiszen láttuk, hogy még a Napló pénteki számának híre sem tudósít a bolgár zenészek elmaradásáról.

Szenzációs bejelentés a Voice of America (Amerika hangja) népszerű, világszerte fogható rádióállomás jazz-műsorvezető, -szerkesztőjének debreceni megjelenése és ígérete, miszerint műsor-összeállítást készít az itt elhangzott programokból, miáltal a Debreceni Dzsessz Napok neve bekerül a világ jazz-zenei köztudatába.

A rendezvénysorozat presztízisének emelkedését jelzi az is, hogy lemezfelvétel készítésének gondolata merült föl és a televízió is műsort készít az itt felvett koncertanyagokból. Nos, ez a pár momentum is jelzi, hogy komolyabban kell immár venni a szervezők azon szándékát, miszerint nemzetközileg is jelentős fesztivállá kívánják fejleszteni a rendezvénysorozatot.

Nos lássuk ezután, hogy
miképpen értékelték a
dzsessznapokat a sajtóban.

Turi Gábor egész oldalas,
kéthasábos terjedelemben számol be
a látottakról-hallottakról. Cikke⁵⁷ alá
már szignált koncertfotó is került.
(lásd képünkön)

Härman a Klaus Lenz bigbandből. (Fotó: Görömbölyi László)

⁵⁷ Turi Gábor: Mindenki ízlése szerint választhatott : dzsessznapok Debrecenben. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. szeptember 18., 5.p.

Turi Gábor ismét túllép a tisztán koncertismertető cikk keretein és írása bevezető részében így jellemzi a rendezvénysorozatot:

„Gondolta-e négy évvel ezelőtt valaki, hogy az akkor első ízben megrendezett debreceni dzsessznapok majdan a hazai dzsesszélet legjelentősebb eseményévé válnak? Akár igen, akár nem, ma már tény: a magyar városok közül (Budapestet is beleértve) Debrecen az, amely átveheti – s úgy tűnik, már át is vette – az oly értelmetlen véget ért székesfehérvári Videoton Interdzsessz Fesztivál szerepét. Ennek nemcsak azért örülhetünk, mert történetesen Debrecen lép Fehérvár örökébe, hanem azért is, hogy egyáltalán megoldódni látszik az utódlás kérdése. Achilles-sarka ez a magyar dzsessznek, jó lóra tettek tehát Debrecen város vezetői, amikor fölkarolták a műfajt. A dzsessznapok népszerűsége egyre fokozódott az évek során, s túlzás nélkül állapíthatjuk meg, hogy ma már túlmutat önmagán.

Aki végignézte-hallgatta a hangversenyeket és jam sessionokat, tapasztalhatta, hogy itt nem egyszerűen hangversenyről és jam sessionról, nem csupán zenéről és befogadásról volt szó: itt maga az esemény vált értékhordozóvá, a történés, amelybe éppúgy beletartozott a zene, mint az örökmozgó tévékamerák, a kívülrekedtek serege, a torokmaró füst, mint a zsúfolt nézőtér; mi is „történtünk” valamennyien, ki-ki a maga módján, szerencsés jelenlevők – így, együtt volt ez a dzsessz.”⁵⁷

A bevezetőben már a városvezetők pozitív szerepéről is olvashatunk, tehát látszik, hogy egyre inkább közügy Debrecennek a fesztivál. Már nem csak muzsikások, rajongók, rádiósok és népművelők közös akarataról van szó, hanem a városnak is fontossá vált a rendezvénysorozat ügye. Látjuk, hogyan képes túllépni magán egy fesztivál és hogyan kezdi el felépíteni saját mitológiáját.

Rátérve a fellépők produkcióinak értékelésére, mindössze három együttesről nyilatkozik elmarasztalólag. Megállapítja, hogy a különböző stílusok békés egymás mellett élése jellemezte a fesztivált, ami azért is különösen jó, mert a dzsessz-műveltség megszerzése hazánkban nem túl egyszerű, s ahhoz, hogy ne csak élvezzük, de értékelni is tudjuk a hallott muzsikát dzsessztörténeti jártasság szükségeltetik. Mindenesetre az értő közönség ráértett a kiemelkedő produkciókra és az igazán nívós koncerteket díjazta leginkább. A cikkírónak Zbigniew Namyslowski játéka nyerte el leginkább a tetszését, akivel kapcsolatban iránymutatón fogalmazza meg a jazzmuzsika lényegének hatásmechanizmusát:

„Érzelem, érzés, hangulat egyébként is döntő szerepet játszik a dzsesszben, zenész és befogadó esetében egyaránt. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy e műfajnak, mint

leginkább élő zenének, alapeleme az improvizáció, amelynek tartalmát a művész pillanatnyi ihletettségi állapota határozza meg, s amely a totális szubjektivizmus látszata ellenére sem nélkülözheti az inspiráló közeg alkotó jelenlétét. S talán ez a legvonzóbb ebben a zenében, ez a többszörös áttételeken nyugvó kölcsönhatás: valami előttünk, s egy kicsit általunk is teremődik, s közben mi is teremődünk; kiváltói, ugyanakkor „elszenvedői” vagyunk a varázsnak, mely itt és most, megismételhetetlen egyediségében történik – ha valóban művészi a produkció. Csak ekkor jön létre ugyanis a közös hullámhossz, a valójában megmagyarázhatatlan „feeling”...”⁵⁷

A dzsesszfilozófiai mélységek után a konkrét párszavas értékelésekben a Debreceni Dzsesszegyüttes emlékezetes fellépését is megemlíti, viszont a másik debreceni zenekartól, a Panta Rhei-től, többet, mást várt a szerző. (Itt említem meg, hogy Endes könyvében Deseő Csaba vendégzólistával sorolja fel a Debreceni jazzegyüttest, holott vele a következő évben léptek fel.)

A jam sessionok áthelyezését a Bartók terembe felemás hatásúnak gondolja, mert igaz, hogy így minden érdeklődő befért, de a terem atmoszférája nem igazán alkalmas az igazi örömezen hangulatának biztosítására. A cikk zárásaként magasra teszi a mércét az idei év sikerei kapcsán már európai rangú fesztiválnak nevezi a debreceni eseményt, melyet neve kötelez a méltó folytatásra és fontos fóruma lehet a magyar jazz nemzetközi elismertetésének is.

Ezek után nézzünk egy országos heti megjelenésű képes magazint, az Új Tükör-t, melynek hasábjain Kőbányai János (a jazznapok sok éven át rendszeres krónikása) féoldalal

Szimeon Sztretev (Bulgária)

beszámolója jelent meg szeptember végén. A két fotó erősíti az írás hatását, jól visszaadja a koncertek hangulatát (lásd a képen).

Kőbányai is kiemeli Namyslowski-ék nagyon várt és remekül sikerült fellépését.. Középket-

Zbigniew Namyslowski (Lengyelország)
DEBRECZENY TAMÁS FELVÉTELEI

európai progresszív jazztörekvésekről beszél, melyek nemzeti gyökereikből táplálkozva próbálnak friss oxigént szállítani a jazz nemzetközi vérkeringésébe, megemlítve Vukán és

Deseő nevét is. Turival ellentétben a Panta Rhei zenekart is dicséri. A fesztivállátogatók összetételéből következtetve (Budapest, Dunántúl, Miskolc, Kassa, Nagyvárad, Kolozsvár) határokon átívelő hatású és jelentőségű volt valóban a fesztivál, melyet Ő is az ország legnagyobb szabású dzsessz megmozdulásának nevezi. Cikke végén a hazai jazzéletet érintő mélyreható változásokat prognosztizál:

„Magyarországon a dzsessz kilépett a szűk körű klubocskák világából. Napjainkra – a szó nemes értelmében - populárisrá lett, kezd tömegmozgalommá válni⁵⁸

⁵⁸ Kőbányai János: Dzsessznapok Debrecenben. = Új Tükör, 1976. szeptember 28., 39.sz., 31.p.

Utószó

A Debreceni Jazznapoknak történelmi szerepe van abban, hogy Magyarországon polgárjogot nyert a jazzmuzsika. Az a munka, amit Dr. Kiss Ernő és lelkes amatőr muzsikustársai elkezdtek a hatvanas évek közepén, az a hetvenes évek közepére beérett. Felfigyelt az ország Debrecenre, mert Debrecen figyelt a jazzre. Fanatikus jazzrajongók jazzklubot hoztak létre, amely az egyik legsikeresebben működő lett az országban. A város és a megye művelődéséért dolgozó szakemberek – ki kell emelni Dr. Gyarmati Kálmán nevét – hamar felismerték és felkarolták a jazz ügyét.

A Debreceni Dzsesszegyüttes, mint a Kölcsey Ferenc Művelődési Ház zenekara működhetett, élvezve annak támogatását. Sikeres fesztiválszerepléseik révén kiterjedt kapcsolatrendszert alakítottak ki, kezdettől jó kapcsolatban álltak a rádióval. A Magyar Rádió misszionáriusi munkát végzett a jazzmuzsika magyarországi megismertetése, elfogadtatása és népszerűsítése érdekében. Hangsúlyozni kell Kiss Imre szerepét, aki a jazzversenyek és vidéki jazzhétvégék, jazznapok és jazzfesztiválok alapvető kulcsembereként a háttérben összefogta a szálakat.

Debrecen jókor lépett jól, amikor az 1972-es első sikeres jazzhét rendezvény nyomán a helyi erők, valamint a rádió szándékával összhangban debreceni jazzfesztivál létrehozása mellett döntött. A székesfehérvári Videoton Interjazz Fesztivál elhalása utáni űrt tudta kitölteni a kibontakozó debreceni rendezvénysorozat. Fokozatosan, évről-évre fejlődött lokális hatókörű koncertsorozatból az ország legjelentősebb, nemzetközileg is jegyzett jazzfesztiváljává. Kellet ehhez az a lelkes és értő rajongótábor is, mely kivívta a muzsikuskok és sajtó elismerését is, amint azt a lapokból olvashattuk. A sajtó figyelme is fokozatosan nőtt a rendezvénysorozat iránt, sőt saját tájékoztatója is megjelent. Legfontosabb eleme a rádió volt és maradt, hiszen a koncertekről sokszor egyenes adásban adtak közvetítést, vagy rögzítve az eseményeket, későbbi időpontokban tették műsorba a hangversenyek felvételeit. Tudunk róla, hogy nemzetközi műsorcsere program keretében a felvételek jó pár európai, sőt a Debrecenben is járt Willis Conover révén, amerikai rádióállomás programjába is bekerültek és vitték jó hírét az itt végzett munkának, az itt elért eredményeknek, az áldozatos munkával létrehozott jazzeseményeknek. A fesztivál ötödik évében már a televízió is komoly erővel képviseltette magát és 8 részes műsort készített az itt felvett anyagokból. Ekkorra a Debreceni Dzsessznapok már önmagában is érdekessé vált, igazi fesztiválhangulata sokakat vonzott, vonz és reméljük fog vonzani a városba az országhatárokon innen és túlról is.

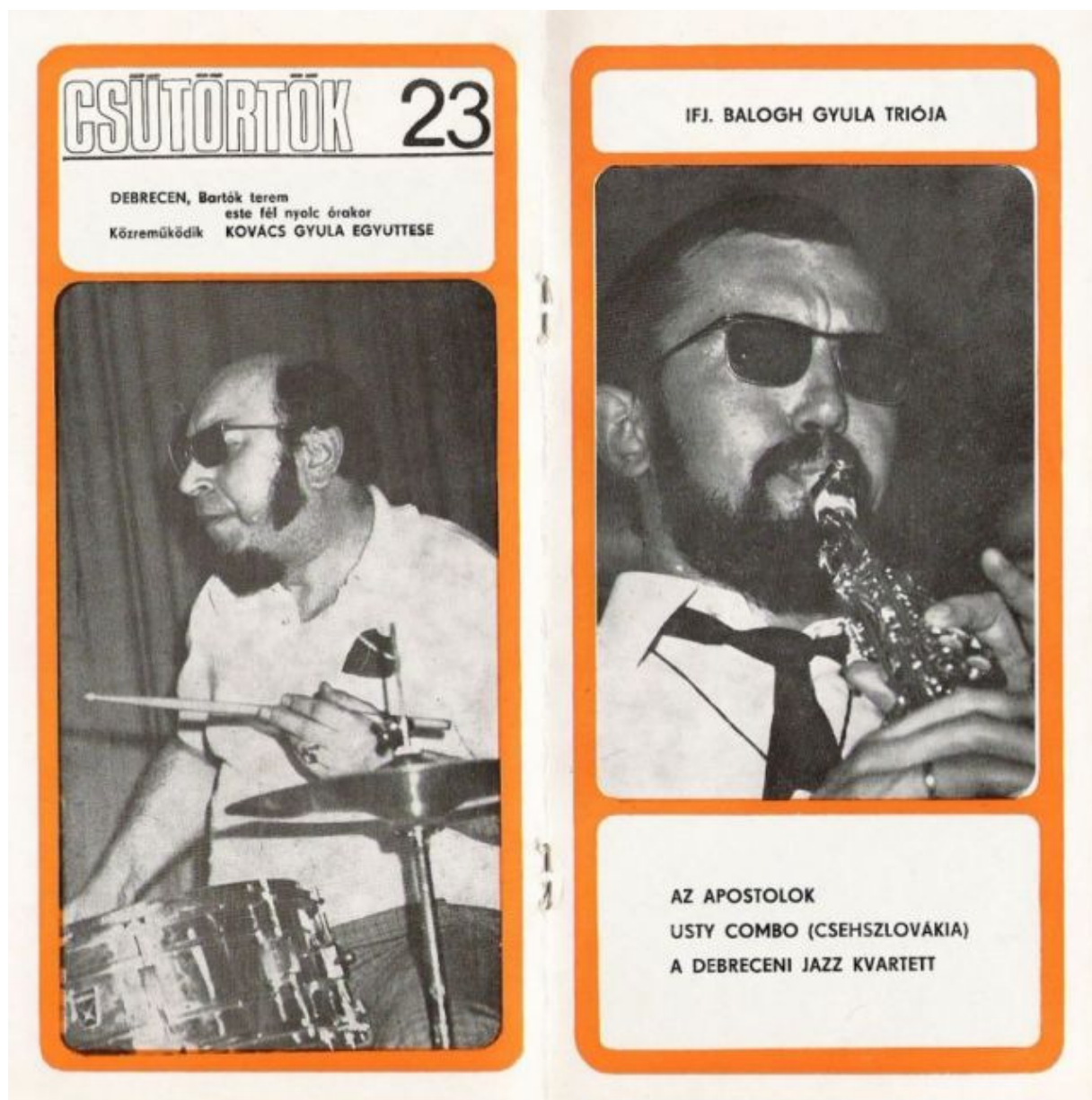
Hivatkozások

1. www.mathefoto.hu
2. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999.
3. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 77.p.
4. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 103.p.
5. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 123.p.
6. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 128.p.
7. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 127.p.
8. [Gonda János szerk.]: Modern jazz I. [hanglemez]. Bp., 1962.
9. Pernye András: Jazz. Bp., 1964.
10. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 179.p.
11. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 179-180.p.
12. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 185.p.
13. Simon Géza Gábor: Magyar jazztörténet. Bp., 1999. 187.p.
14. Turi Gábor: A jazz ideje. Bp., 1999.
15. Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001
16. Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 109.o.
17. M.V. [Magyari Vilmos]: A fesztivál legjobb együttese : a debreceni jazzkvartett sikere az országos találkozón. = Hajdú-Bihari Napló, 1966. június 1., 5.p.
18. www.argus.hu
19. Debreceni Jazz Quartett [1971]. [ismertető füzet]
20. Hegedős László: Dzsesszhét '71 : Hatszáz perc dzsessz. = Magyar Hírlap, 1971. február 10., 6.p.
21. Dzsesszhét 1972 : A Magyar Rádió hangversenysorozata. [műsorfüzet]
22. [név nélkül]: Dzsesszhangverseny a Bartók Teremben : a rádió egyenesben közvetít. = Hajdú-Bihari Napló, 1972. november 22., 5.p.
23. D.: A Magyar Rádió Jazzhete. = Film Színház Muzsika, 1972 december 16., 51. sz., 21.p.
24. Juhász Előd: Dzsesszhét'72. = Tükör, 1972. december 5., 49.sz., 12.p.
25. Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 27.o.
26. Benedikty Béla: A Magyar Rádió Dzsessz Hetéről. = A Magyar Rádió Zenei Híradója, 1973. január, 18.p.

27. Nagy Tünde: Nem csak az „elvarázsolts” emberek zenéje : két évtizede alakult meg az ország egyik legsikeresebb dzsesszklubja. = Hajdú-Bihari Napló, 1992. november 4., 8.p.
28. Horváth Tamás: A dzsessz Szegeden I-II. = Délmagyarország, 1973. július. 14-15., 4.p.
29. Kiss Imre: Dzsesszműsorok kedvelőinek. = A Magyar Rádió Zenei Híradója, 1973. szeptember, 20.p.
30. [név nélkül]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 12., 8.p.
31. [név nélkül]: A pol-beat klub...; A művészeti fórum...[rövidhírek]. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 16., 8.p.
32. Debreceni Jazz Napok 1973. szeptember 16-17. [szórólap]
33. Debreceni Jazz Napok 1973. szeptember 16-17. [plakát]
34. Zöldi László: A rádió mellett : a gyorsaság nem minden. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 19., 5.p.
35. Nagy János: Vendégünk volt a müncheni Allotria Jazz Band. = Hajdú-Bihari Napló, 1973. szeptember 2., 5.p.
36. Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 29.o.
37. 10. Debreceni Dzsessznapok 1981 [műsorfüzet]. 3.o.
38. Gonda János [szerk.]: Who's Who in Hungarian Jazz. Bp., [1973]
39. [név nélkül]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. szeptember 10., 8.p.
40. Szűcs József - Túri Gábor: Dzsessznapok Debrecenben : színvonalas együttesek, ideális közönség. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. szeptember 20., 5.p.
41. Kiss Imre: Debreceni Jazz Napok 1974. = Rádió-és Televízió Újság, 1974. IX. 30. – X.6., 39.sz., 8.p.
42. Szűcs József: Dzsesszklub Debrecenben : Beszélgetés Dr. Kiss Ernővel, a Debreceni Dzsesszegyüttes vezetőjével. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. április 12., 5.p.
43. [név nélkül]: Debreceni jazznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. augusztus 23., 8.p.
44. Jazz Napok 1975 Debrecen. [műsorfüzet] 2.p.
45. [név nélkül]: Debreceni jazznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 7., 8.p.
46. (t. g.)[Turi Gábor]: Dzsessznapok Debrecenben. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 11., 5.p.
47. Debreceni Jazz Napok 1975. [szórólap]

- 48. Debreceni Jazz Napok 1975. [plakát]
- 49. Turi Gábor: Debreceni jazznapok : 1975. szeptember 12-13. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. szeptember 19., 5.p.
- 50. Endes Mihály: A Debreceni Jazznapok 30 éve. Debrecen, 2001. 33.o.
- 51. 10. Debreceni Dzsessznapok 1981 [műsorfüzet]. 4.o.
- 52. Turi Gábor: A dzsessz-zongorista és együttese. (A hét portréja). = Hajdú-Bihari Napló, 1976. május 30., 5.p.
- 53. T. G. [Turi Gábor]: Debreceni dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. augusztus 24., 8.p.
- 54. Jazz Napok 1976 szeptember 10-11-12. Debrecen. [műsorfüzet]
- 55. [név nélkül]: Ma kezdődnek a Debreceni Dzsessznapok. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. szeptember 10., 8.p.
- 56. Debreceni Jazz Napok 1976 szeptember 10. [tájékoztató]
- 57. Turi Gábor: Mindenki ízlése szerint választhatott : dzsessznapok Debrecenben. = Hajdú-Bihari Napló, 1976. szeptember 18., 5.p.
- 58. Kőbányai János: Dzsessznapok Debrecenben. = Új Tükör, 1976. szeptember 28., 39.sz., 31.p.

Képek, dokumentumok a Debreceni Jazznapok történetéből

1. A '72-es Jazzhét műsorfüzetének debreceni oldalai

A Magyar Rádió,
a Debreceni és Hajdú-Bihar megyei Művelődési Központ
rendezésében

DEBRECENI DZSESSZ NAPOK

1973.
SZEPTEMBER
16–17.

A CSOKONAI SZÍNHÁZBAN

Közreműködnek:

vasárnap este 7 órakor

Interbrass
(Budapest)

Molnár-dixieland
(Szeged)

Debreceni jazzquartett

Allotria jazzband
(München)

Usty Combo
(Usty, CSSR)

hétfőn este 7 órakor

Pege Aladár együttese
(Budapest)

Ráktfogó együttes
(Budapest)

Tomsits-kvartett
(Budapest)

Vesala-Aaltonen kvartett
(Helsinki)

A műsorváltoztatás jogát a rádió fenntartja!

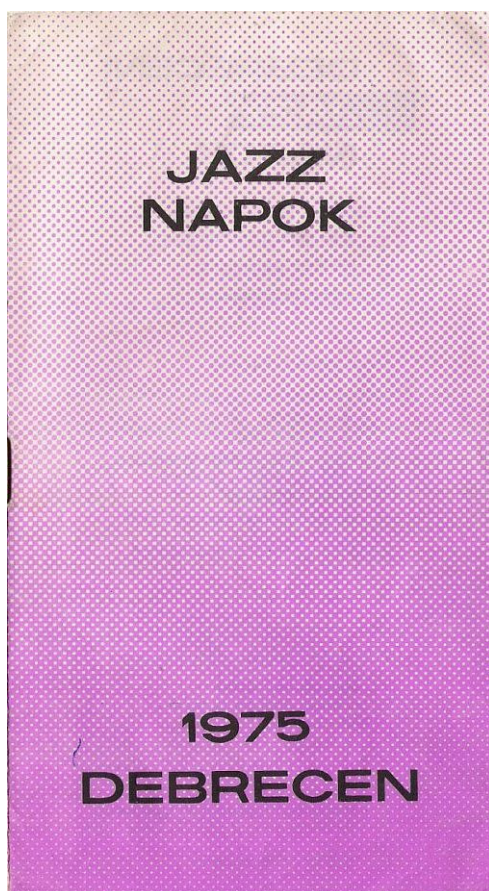
Jegyek elővételben az Országos Filharmónia pénztáránál (Vörös Hadsereg útja 20.) válthatók

F. K. Kiváló Póster — 300 g/m² — 12,5x18 cm — Budapesti Képgyártó, Budapest

2. Plakát 1973-ból

3. Fazekas Csaba (Debreceni Jazzegyüttes) fuvolázik 1974-ben

4. Az 1975-ös műsorfüzet borítója

JAZZ NAPOK 1975 DEBRECEN

A MAGYAR RÁDIÓ ÉS
A DEBRECENI
ÉS HAJDÚ-BIHAR MEGYEI
MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
RENDEZÉSÉBEN
A CSOKONAI SZÍNHÁZBAN

SZEPTEMBER 12-13

PÉNTEK-SZOMBAT

ESTE HÉT ÓRAKOR

közreműködik:

JANSE TONE QUARTET (LJUBLJANA)

MAHAGON GROUP (PRÁGA)

TOMAS SZTANKO TRIO (VARSÓ)

DESEŐ CSABA EGYÜTTESE

DEBRECENI JAZZ EGYÜTTES

BENKÓ DIXIELAND

SYRIUS EGYÜTTES

GONDA COMBO

MOLNAR DIXIELAND

*

Jegyek elővételben válthatók
az Országos Filharmónia pénztáránál
Vöröshadsereg útja 20

F. k.: Kiss Imre - Magyar Rádió, Budapest

A rendezőség a műsorváltoztatás jogát fenntartja

A CSOKONAI
SZÍNHÁZBAN

DEBRECENI

JAZZ NAPOK 1976

SZEPTEMBER 10-11-12

ESTE HÉT ÓRAKOR

Jegyek elővételben válthatók
az Országos Filharmónia pénztáránál
Vöröshadsereg útja 20

KLAUS LENZ BIGBAND (BERLIN) ✓
NAMISLOWSKI GROUP (VARSÓ) ✓
SIMEON STEREV COMBO (SZÓFIA) ✓
LEO WRIGHT (USA) ✓
ZÁGRÁBI JAZZ SET ✓
DEBRECENI JAZZ EGYÜTTES ✓
PANTA RHEI ✓
KIS RÁKFOGÓ ✓
A RÁDIÓ NEMZETKÖZI BIGBANDJE ✓
CSÍK GUSZTÁV EGYÜTTESE ✓
DESEÖ CSABA ✓
B PETROVICS -BERKES- VUKÁN TRIO ✓

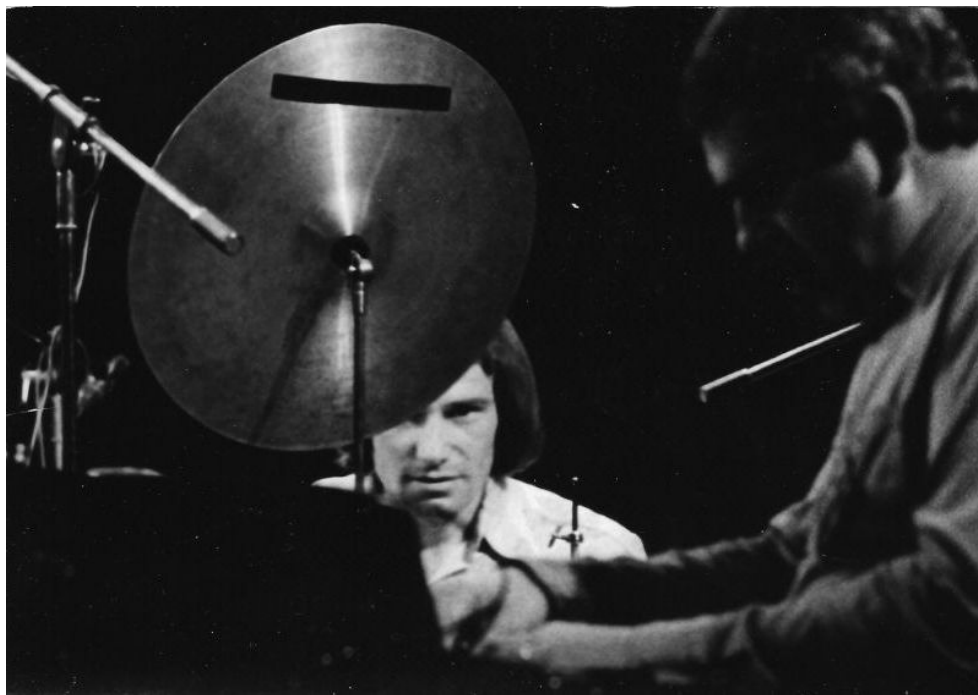
VASÁRNAP DÉLELŐTT 11-KOR
A SZÍNHÁZNÁL
DIXIELAND TÉRZENE

BENKÓ DIXIELAND ✓
MOLNÁR DIXIELAND ✓
SZÓLISTA
EDDIE DAVIES (USA) ✓

Felelős a műsorváltoztatás jogát fenntartja

7-8. A Debreceni Jazzgyűttes '76-ból

A Debreceni Jazznapok fellépői az első öt évben /1972- 1976/

– a zenekarok, szólisták nevei alapján ABC sorrendben –

(mivel az adatok a különböző forrásokban sokszor nem egyeznek, ezért csak hozzávetőlegesen megbízható a lista)

Allotria Jazz Band (Németország)	1973
Apostol együttes	1972
ifj. Balogh Gyula triója	1972
Benkó Dixieland Band	1975, 1976
Csík - Fogarasi szet	1976
Csík Gusztáv együttese	1974
Csík - Pege - Kőszegi trió	1973
Eddie Davis (USA)	1976
Deák bigband	1974, 1976
Debreceni Jazz Quartett v. Együttes	1972, 1973, 1974, 1975, 1976
Deseő Csaba	1976
Deseő Csaba együttese	1975
Gallusz trió	1974, 1975
Jack Gregg (USA)	1976
Interbrass együttes	1973
Tone Jansa kvartett (Jugoszlávia - Ausztria)	1975
Kis Rákfogó együttes	1976
Kovács Gyula együttese	1972
Kőszegi Imre együttese v. Rhythm and Brass	1974, 1976
G. Lambisi (Olaszország)	1976
Klaus Lenz bigband (Németország)	1976
Magyar Rádió nemzetközi bigband workshop	1976
Mini együttes	1976
Molnár combo	1976
Molnár Dixieland Band	1973, 1974, 1975, 1976
Namyslowski quartet (Lengyelország)	1976
Veszelin Nikolov együttese (Bulgária)	1974
Panta Rhei	1976
Pege együttes	1974
Boshko Petrovic - Simeon Sterev (Bulgária)	1976
P. Ponper és G. Rabl (Ausztria)	1974
Rákfogó együttes	1973
Simeon Sterev	1976
Stúdió 11	1976

Syrius együttes	1974, 1975
Szakcsi Lakatos combo	1975
Tomsits kvartett v. együttes	1973, 1976
Vukán - Berkes - Jávari trió	1974
Vukán együttes és kvartett	1976
Vukán - Szakcsi duó	1976
Leo Wright (USA)	1976
Zágrábi Jazz Set (Jugoszlávia)	1976